

تأملی بر گزارش هیأت حقیقت‌یاب سازمان ملل متحد در مورد جنایات ارتكابی نظامیان اسرائیلی در نوار غزه

دکتر سیدقاسم زمانی dr_gh_zamani@yahoo.com

استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۸۹/۴/۲۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۱۲/۱۵

چکیده

هیأت حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد که در سوم آوریل ۲۰۰۹ به ریاست آقای ریچارد گلدستون مأموریت یافت برای بررسی تمام نقض‌های حقوق بشر و حقوق بشردوستانه در نوار غزه در طی درگیری‌های نظامی ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ تا ۱۷ ژانویه ۲۰۰۹ به تحقیق و بررسی پردازد، با تهیه و ارائه گزارش خویش در ۱۵ سپتامبر ۲۰۰۹، از جمله اعلام کرد که نیروهای اسرائیلی در این درگیری‌ها به شیوه‌های مختلف حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی را نقض کرده و مرتکب جرایم بین‌المللی شده‌اند. در این مقاله، به اختصار گزارش این هیأت ارزیابی شده است.

واژه‌های کلیدی: گزارش گلدستون، شورای حقوق بشر، غزه، صلاحیت جهانی، حقوق

بشردوستانه، حقوق بشر، جرایم جنگی، بی‌کیفری

مقدمه

در ادبیات حقوقی واژگان «حقوق بشر» و «حقوق بشردوستانه» چه از نظر کثرت استعمال و چه از حیث علت کاربرد، بسیار تأمل برانگیز می‌نمایند. هر قرائتی که از این واژگان ارائه شود و هر تعریف و مبنایی که بتوان برای آنها قائل شد، این حقیقت مسلم است که در عالم هستی هیچ موجود ذی‌شعوری جز انسان نتوان یافت و انسان بدون حرمت و کرامت نیز قابل معنا و تصور نخواهد بود. در هر زمان (صلح - جنگ) و در هر مکان (در قلمرو تحت حاکمیت دولت متبوع - در قلمرو تحت صلاحیت دولت دیگر). بر این اساس، شاید علت اصلی کثرت استعمال این واژگان در رسانه‌های جمعی قدری عجیب در نظر آید. متأسفانه ریشه این امر را باید در واقعیت تلخ فراگیری و تداوم نقض این حقوق جست و جو کرد.

نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه واقعیت تأسف بار جهان معاصر است، نه از آن جهت که فقط این قواعد مورد تعرض قرار می‌گیرند، بلکه بدین جهت که کم و بیش اغلب دولتها هر روز در مقام نقض آن حقوق برمی‌آیند و بسیاری از قربانیان برای همیشه در حسرت حقوق غیرقابل استیفای خویش باقی می‌مانند. نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه به هر میزان و در هر گستره‌ای خلاف حقوق بین‌الملل است، با این حال، باید میان نقض‌های موردی این حقوق و نقض‌های گسترده، فاحش و برنامه‌ریزی شده آن تمایز قایل شد. آن گاه که دولتی در راستای تحکیم سلطه و حاکمیت خویش به نقض‌های گسترده و فاحش حقوق بشر و حقوق بشردوستانه مبادرت می‌ورزد، در حقیقت، ارزشهای اساسی و بنیادهای نظم عمومی جامعه بین‌المللی را به مخاطره افکنده و حتی مشروعیت خویش در جامعه ملی ذی‌ربط و نیز در جامعه بین‌المللی را مردود ساخته است.

در این میان، گستره و نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه توسط دولتی که انکار یک ملت را سرلوحه اهداف و استراتژی‌های خویش قرار داده است، حکایتی دیگر دارد. رژیم اشغالگر قدس که در سال ۱۹۴۸ بر پایه نقض استقلال و حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین شکل گرفته و موجودیت غاصبانه‌اش در نقض حقوق اساسی یک ملت تجلی یافته است، تداوم و استمرار حیات خویش را نیز با نقض بی‌محابای حقوق بشر و حقوق بشردوستانه ملت فلسطین پیوند زده است.

گو اینکه اقدامات ضدبشری رژیم اسرائیل به پشتوانه و حمایت قدرتهای استکباری و به ویژه آمریکا و انگلیس صورت پذیرفته و تداوم یافته است، اما سازمانهای بین‌المللی مسؤول ترویج و

حمایت از حقوق بشر و حقوق بشردوستانه که باید همواره بی طرف و مستقل باشند و در عمل کمتر از نفوذ و مداخله قدرتهای بزرگ مصون مانده‌اند، گاه نتوانسته‌اند نسبت به سیاستهای ددمنشانه رژیم اشغالگر قدس در سرزمینهای اشغالی جانب سکوت برگزینند. در این تحقیق، قصد آن نیست که به کالبدشکافی و ریشه‌یابی مواضع کلیه سازمانهای بین‌المللی در قبال اقدامات و فعالیتهای ضد بشری رژیم اسرائیل پرداخته شود، بلکه تلاش می‌شود که به اختصار گزارش مفصل هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد که به ریاست آقای گلدستون برای بررسی درگیری‌های غزه (۲۰۰۸-۲۰۰۹) تشکیل گردید، بررسی و ارزیابی گردد.

مبحث نخست: حمله نظامی رژیم اشغالگر قدس به نوار غزه

حمله نظامی رژیم اشغالگر قدس به نوار غزه که از ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ آغاز شد و در ۱۷ ژانویه ۲۰۰۹ با اعلام آتش‌بس یکجانبه این رژیم تا حدودی متوقف گردید، بسیاری از اصول و قواعد حقوق بین‌الملل را در معرض نقض قرار داد. (برای مطالعه بیشتر رک: سعید بیگدلی، ۱۳۸۹). ارزیابی نفس حمله اسرائیل به نوار غزه از منظر حقوق توسل به زور فرصتی دیگر می‌طلبد (برای مطالعه بیشتر رک: کامبیز فاطمی: ۸-۶۲)، اما آنچه در این میان قابل تأمل می‌نماید، نقض فاحش و گسترده قواعد حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی است (برای مطالعه بیشتر رک: هاله حسینی اکبرنژاد- مهناز اخوان خرازیان و حوریه حسینی اکبرنژاد)؛ قواعدی که فارغ از مشروعیت توسل به نیروی نظامی در مورد ذی‌ربط و طبق اصل برابری نیروهای متخاصم در قبال آن قواعد، در هر محاصره مسلحانه‌ای قابل اعمال قلمداد شده، هیچ تمایزی را از این حیث میان نیروهای مهاجم یا مدافع بر نمی‌تابند.

حملات نیروهای اسرائیلی به نوار غزه که ابتدا از طریق بمبارانهای هوایی آغاز شد و سپس در قالب حملات زمینی ادامه یافت، با نقض جدی قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی همراه گشت. یک و نیم میلیون جمعیت غیرنظامی ساکن نوار غزه که از مدت‌ها پیش به صورت غیرقانونی مورد محاصره اسرائیل قرار گرفته و به سوی قحطی سوق داده شده بودند، با انسداد گذرگاه مرزی رفح توسط دولت مصر، در مقابل حملات نیروهای صهیونیستی بسیار آسیب‌پذیر و شکننده جلوه می‌کردند. در جنگ ۲۲ روزه غزه، نیروهای اسرائیلی با نادیده گرفتن اصل تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی، عمدتاً حملات خود را متوجه غیرنظامیان نموده، زنان و کودکان زیادی را به

خاک و خون کشیدند. در واقع، بمباران‌های هوایی و حملات موشکی و توپخانه‌ای، آسیبها و صدمات وارده به غیرنظامیان به هیچ وجه تصادفی و اتفاقی نبود و اسرائیل هیچ اهمیتی به اتخاذ اقدامات احتیاطی در حمله و کاهش خسارات غیرنظامیان مبذول نداشت. علاوه بر این، استفاده نیروهای اسرائیلی از مهمات حاوی فسفر سفید^۱ علیه مردم غیرنظامی غزه و حتی نیروهای نظامی حماس، ناقض حقوق بشردوستانه بین‌المللی محسوب می‌شود. در حقوق بشردوستانه بین‌المللی، استفاده از سلاحهایی که باعث رنج زاید و غیرضروری می‌شود و امکان تفکیک میان نظامیان و غیرنظامیان را فراهم نمی‌آورد، ممنوع شده است (شهبازی، ۱۳۸۸: ۹۱-۹۲؛ اوتر، ۱۳۸۷: ۱۵۹-۲۷۹).

مبحث دوم: اقدام رژیم اشغالگر قدس در حمله به نوار غزه

اقدامات فجیع رژیم اشغالگر قدس که بارها از صفحه تلویزیون و نیز صفحات روزنامه‌ها برای میلیونها بیننده در سطح جهان به تصویر کشیده شد، و شدت فجایع صورت گرفته علیه زنان، کودکان و مردم بی‌دفاع غزه، تلاشهای فعالان حقوق بشر در سراسر جهان و در نهایت، فشارهای سازمانهای غیردولتی فعال در زمینه حقوق بشر،^۲ زمینه‌ای را فراهم آورد تا وضعیت غزه در کانون توجه سازمان ملل متحد قرار گیرد. شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد نیز در همین راستا موضوع را در دستور کار خود قرار داد و ضرورت تأمل در این قضیه را با تشکیل هیأت حقیقت‌یاب به آقای «ریچارد گلدستون» و همکارانش واگذار نمود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱. فسفر سفید، ماده‌ای شیمیایی است که در تماس با اکسیژن مشتعل می‌شود و دود عظیمی از آن ساطع می‌گردد که با رایحه‌ای شبیه به سیر در مدت تقریباً ۷ دقیقه می‌سوزد. این ماده بعد از اشتعال تا بیش از ۱۵۰۰ درجه فارنهایت یا ۸۱۶ درجه سلیسیوس و تا زمانی که هیچ اکسیژنی وجود نداشته باشد یا ذخیره اکسیژن پایان پذیرد، قدرت اشتعال دارد. در برخورد فسفر سفید با پوست، سوختگیهای عمیق و دایمی پدید می‌آید که گاه عمق آنها تا استخوان می‌رسد. عفونت و جذب فسفر سفید در پوست به خساراتی جدی و در بیشتر موارد با مرگ همراه است (برای مطالعه بیشتر نک: آرامش شهبازی، ۱۳۸۸، ش ۴۰: ۷۱-۹۷).

۲. در همین خصوص، گزارشهایی از سوی سازمان پزشکان بدون مرز و همچنین دیده‌بان حقوق بشر منتشر گردیده است.

بند اول: روند تشکیل هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر

مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سوم آوریل ۲۰۰۶ با تصویب قطعنامه ۶۰/۲۵۱ تشکیل شورای حقوق بشر را تأیید، و آن را جایگزین کمیسیون حقوق بشر نمود.^۱ اسرائیل در میان چهار دولتی قرار داشت که به قطعنامه مزبور رأی منفی دادند.^۲ در واقع، رأی منفی اسرائیل به قطعنامه تأسیس شورای حقوق بشر حکایت از آن داشت که این رژیم از عملکرد کمیسیون حقوق بشر رضایت داشته، نسبت به ساختار و واکنش های احتمالی شورای حقوق بشر در قبال اقدامات ضدانسانی خود بیمناک است.

شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد طبق بند ۵ قطعنامه ۶۰/۲۵۱، از جمله مأموریت یافته است که اجرای کامل تعهدات دولتها در زمینه حقوق بشر را اعتلا بخشد و بر مبنای اطلاعات عینی و موثق، در سطح جهانی اجرای حقوق بشر توسط هر دولت^۳ را بررسی کند و برای جلوگیری از نقض حقوق بشر به گفتگو و همکاری بپردازد و فوراً در قبال وضعیتهای اضطراری حقوق بشر واکنش نشان دهد. طبق قطعنامه مزبور که سند تأسیس شورا محسوب می شود و چارچوب اقدام

۱. کمیسیون حقوق بشر آخرین اجلاس خود را در ۲۷ مارس ۲۰۰۶ تشکیل داد و کلیه گزارشهای خود را برای ادامه بررسی در اولین اجلاس شورای حقوق بشر در ژوئن ۲۰۰۶ به آن شورا ارجاع نمود.

Human Rights Commission, Report on the sixty-second session, 13-27 March 2006, E/2006/23, E/CN.4/2006/122.

بر اساس بند ۶ قطعنامه ۲۵۱/۶۰ شورای حقوق بشر، تمام مأموریتها، وظایف و مسؤولیتهای کمیسیون حقوق بشر را پذیرا شد.

۲. قطعنامه تأسیس شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد با ۱۷۰ رأی مثبت، چهار رأی منفی اسرائیل، آمریکا، پالائو، جزایر مارشال و سه رأی ممتنع بلاروس، ایران و ونزوئلا به تصویب رسید.

۳. هرچند در منشور سازمان ملل متحد جز در قالب بند ۶ ماده ۲ از امکان نظارت این سازمان بردولتهای غیرعضو سخن به میان نیامده است و مجمع عمومی نیز اصولاً نمی تواند به رکن فرعی خود اختیاراتی تفویض نماید که خود فاقد آن است، اما قطعنامه ۶۰/۲۵۱ از این حیث قابل تأمل به نظر می رسد که جز در مورد اعضای شورای حقوق بشر که به تصریح بند ۸ قطعنامه از میان اعضای ملل متحد انتخاب می شوند، در سایر موارد بر قید عضویت در ملل متحد تصریح نکرده و در ظاهر امکان تعمیم صلاحیت شورای حقوق بشر به تمام دولتها را فراهم آورده است. پیش بینی یک سیستم نظارت ادواری جهانی در جزء ۵ از بند ۵ قطعنامه نیز چنین برداشتی را تقویت می کند.

آن را تعیین می‌کند، شورای حقوق بشر از سه طریق بر اجرای حقوق بشر در سطح جهانی نظارت می‌کند: ۱- سیستم نظارت ادواری جامع و جهانی؛ ۲- توجه و بررسی وضعیتهای متضمن نقضهای فاحش و سیستماتیک حقوق بشر^۱ و ۳- بررسی دیگر وضعیتهای مشتمل بر نقض حقوق بشر. شورای حقوق بشر بر اساس اطلاعات عینی و موثق در مورد اجرای تعهدات و الزامات ناشی از حقوق بشر توسط هر دولت، به صورت ادواری در سطح جهان به بررسی می‌پردازد تا فراگیری و جهانی بودن سیستم نظارت خود و رفتار یکسان با همه کشورهای را تضمین نماید. این شیوه مکانیسمی مبتنی بر همکاری است که بر گفتگوهای متقابل با مشارکت کامل کشور ذی‌ربط و درک نیاز به ظرفیت‌سازی تکیه دارد. بر این اساس، شورای حقوق بشر نه تنها حق دارد، بلکه مکلف است که در مورد تعهدات هر دولت در زمینه حقوق بشر به صورت ادواری و فراگیر به بررسی بپردازد (رک: سیدقاسم زمانی، ۱۳۸۵: ۳۹۵-۲۱۵).

در سوم آوریل ۲۰۰۹؛ یعنی همزمان با سومین سالگرد تصویب قطعنامه تأسیس شورای حقوق بشر، رئیس شورا به آقای ریچارد گلدستون، قاضی سابق دادگاه قانون اساسی آفریقای جنوبی، دادستان قبلی دادگاههای کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق و رواندا مأموریت داد تا با تشکیل هیأت حقیقت‌یاب برای بررسی کلیه نقض‌های حقوق بشر و حقوق بشردوستانه در درگیری‌های نظامی غزه (۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ تا ۱۷ ژانویه ۲۰۰۹) به تحقیق بپردازد و گزارش خود را به شورا تسلیم نماید.^۲ پیوند وثیقی که میان حقوق بشر و حقوق بشردوستانه وجود دارد و در رأی مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه دیوار حائل نیز تأیید شده است (ICJ Reports., 2004., para.106).

۱. در این مورد سه نکته قابل تذکر است: اول آنکه شورای حقوق بشر وضعیتهای متضمن نقض سیستماتیک حقوق بشر را نه فقط به صورت موضوعی، بلکه به صورت کشوری نیز بررسی می‌کند؛ دوم آنکه شورای حقوق بشر در این زمینه مکلف به اقدام است؛ سوم آنکه صلاحیت شورا به نقضهای فاحش و سیستماتیک محدود نمی‌گردد.

۲. در انجام این مأموریت پرفسور کریستین چنکین، استاد حقوق بین‌الملل مدرسه علوم اقتصادی و سیاسی لندن، خانم هینا جیلانی، وکیل دیوانعالی پاکستان، و آقای دموند تراورز، افسر نیروی نظامی ایرلند در قالب اعضای تیم تحقیق با آقای گلدستون همکاری داشتند. با نگاهی به ترکیب این هیأت چهار نفره، مشخص می‌شود که وزن حقوقی اعضای هیأت بر موقعیت نظامی و سیاسی آنان غلبه دارد. در حقیقت، سه عضو این هیأت دارای تحصیلات یا تجربیات حقوقی در سطوح عالی هستند.

شورای حقوق بشر را مجاز می‌دارد که نقض‌های حقوق بشر و حقوق بشردوستانه را توأمأ بررسی کند. بنابراین این، صلاحیت اصولی شورا در این مورد محرز و مسلم به نظر می‌رسد.

هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد با تهیه و ارائه گزارش خود در ۱۵ سپتامبر ۲۰۰۹، به صورت مستند عمق و گستره نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه در غزه را به تصویر کشید (U.N. Doc. A/HRC/12/48 (Sept 2009)). این هیأت از ۴ ژانویه ۲۰۰۹ به تشکیل جلسات خویش مبادرت ورزید، دو بار از غزه بازدید کرد و یک بار جلسه‌ای در عمان پایتخت اردن تشکیل داد. هیأت حقیقت یاب طی مکاتبه‌ای با اعضای ملل متحد و اشخاص و سازمان‌های ذی ربط خواست اطلاعاتی را که در مورد جرایم ارتكابی به واسطه درگیری‌های غزه در اختیار دارند، به هیأت ارائه نمایند. این هیأت طی جلسات متعدد و جمع‌آوری اطلاعات در ۲۸ و ۲۹ می ۲۰۰۹، و در ۶ و ۷ ژوئیه ۲۰۰۹ جلسات علنی تشکیل داد و در ۱۵ سپتامبر ۲۰۰۹ گزارش خود را در ۲۱ بخش و ۵۷۵ صفحه به شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد تحویل داد. نکته قابل توجه این بود که اسرائیل درخواست هیأت تحقیق را برای همکاری نپذیرفت و حتی به هیأت تحقیق اجازه نداد از مرزهای اسرائیل وارد غزه شود،^۱ و هیأت با اصرار بسیار توانست پس از جلب رضایت دولت مصر از گذرگاه مرزی رفح وارد غزه شود و به تحقیقات محلی پردازد.

هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر، نقطه زمانی آغاز تحقیق خویش را ۱۹ ژوئن سال ۲۰۰۸ میلادی و هنگامی که موافقتنامه آتش بس میان اسرائیل و حماس به اجرا درآمد، تعیین کرد. از سوی دیگر، هیأت حقیقت یاب حوادث مربوط به بعد از خاتمه عملیات نظامی اسرائیل در منطقه غزه را که در آنها نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی صورت گرفت و با عملیات نظامی مزبور در ارتباط بود، یا نتیجه آن تلقی می‌شد، نیز بررسی کرد. آخرین تاریخ بررسی‌های

۱. به اعتقاد پرفسور ریچارد فالک، تنها توضیح قابل قبول در خصوص خودداری اسرائیل از همکاری با هیأت حقیقت یاب و عدم استفاده از فرصت خویش برای دفاع، آن است که اسرائیل در واقع چیزی برای گفتن ندارد و نمی‌تواند شواهد به دست آمده از جنایات جنگی مرتکب شده در جریان جنگ غزه را تکذیب کند. رک: ریچارد فالک، چرا گزارش گلدستون با اهمیت است؟ خبرگزاری فارس، گزارش بین‌الملل، شماره ۸۸۰۷۲۵۰۸۸۰، ۱۳۸۸/۷/۲۵.

هیأت به حوادث روز ۳۰ ژوئن سال ۲۰۰۹ میلادی مربوط می‌شود. (بند ۱۲ خلاصه گزارش).^۱ در واقع، هیأت حقیقت‌یاب با محدود نساختن چارچوب زمانی تحقیق خویش به ۲۲ روز درگیری‌های نظامی در غزه (۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ الی ۱۷ ژانویه ۲۰۰۹)، به زمینه‌های تهاجم اسرائیل به نوار غزه و از جمله دستگیری سرباز اسرائیلی به نام «گیلاد شلیت» توسط حماس در سال ۲۰۰۶ توجه نشان داد. از سوی دیگر محاصره غزه و نیز حملات پراکنده اسرائیل به این منطقه پس از ۱۷ ژانویه ۲۰۰۹ چنان گذشته ادامه یافته است و هیأت حقیقت‌یاب سازمان ملل متحد نمی‌توانست نسبت به آن بی‌تفاوت باشد. این امر به نوعی مبین رعایت بی‌طرفی هیأت در تحقیق پیرامون مخاصمه میان حماس و اسرائیل نیز هست.

بند دوم: نحوه گردآوری اطلاعات توسط هیأت حقیقت‌یاب

هیأت حقیقت‌یاب در گردآوری اطلاعات و حصول آگاهی از واقعیتها، به شیوه‌ای جامع و فراگیر اقدام کرد و به صورت مختلف اقدام نمود: الف) بررسی گزارش‌های ارسالی از منابع مختلف؛ ب) دیدار و ملاقات با همه قربانیان و شاهدان و افراد دیگری که اطلاعاتی در باره مسائل مرتبط با مأموریت هیأت در اختیار داشته‌اند؛ ج) بازدید از اماکن موجود در نوار غزه که حوادث ذیربط در آنها رخ داده است؛ د) تحلیل تصاویر ویدئویی و عکس‌ها از جمله عکس‌های تهیه شده به وسیله ماهواره‌ها؛ ه) بررسی گزارش‌های پزشکی مربوط به جراحات‌های قربانیان؛ و) بررسی و ارزیابی سلاح‌ها و مهمات باقی مانده در اماکن حمله طبق روش‌های پزشکی قانونی؛ ز) برگزاری جلسات متعدد با افراد و گروه‌های مختلف؛ ح) ارسال دعوت‌نامه برای ارائه اطلاعات از سوی افراد در باره نیازهای هیأت در جهت انجام وظایف خویش؛ ط) درخواست عمومی و همگانی برای ارائه گزارش‌ها و نظرات مکتوب؛ ی) برگزاری جلسات علنی برای شنیدن اظهارات شاهدان در نوار غزه و شهر ژنو (بند ۱۸ خلاصه گزارش).

تنوع شیوه‌های یاد شده، حکایت از آن دارد که هیأت حقیقت‌یاب، بی‌اعتنا به انعکاس وسیع موضوع در رسانه‌ها، قصد آن داشته تا به عنوان یک مرجع مستقل و بی‌طرف تحقیق و کارشناسی،

۱. شایان ذکر است که مشخصات خلاصه گزارش هیأت حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر به شرح ذیل است: برای اجتناب از تکرار مشخصات اینترنتی این سند، به ذکر شماره بند استنادی گزارش در متن مقاله بسنده شده است:

U.N. Hum. Rts. Council, United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, Report: Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories, U.N. Doc. A/HRC/12/48 (ADVANCE 1), 23 September 2009.

با دقت و سرعت به بررسی تمام ابعاد قضیه پردازد و گزارشی عرضه کند تا بتواند افکار جهانی را به دقت و بی طرفانه بودن گزارش خویش مجاب سازد. تأیید این گزارش توسط شورای حقوق بشر در ۱۶ اکتبر ۲۰۰۹ (A/64/53/Add.1) و نیز تصویب آن توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد در اول دسامبر ۲۰۰۹ (A/RES/64/10) نشان داد که حزم و دوراندیشی هیأت در این مورد کاملاً موجه و ضروری بوده است.

هیأت حقیقت یاب برای تهیه گزارش خویش، ۱۸۸ بار با افراد گوناگون به صورت خصوصی گفت و گو نمود و بیش از ۳۰۰ گزارش، اظهارنظر و سند دیگر را بررسی کرد. برخی از این گزارش ها از سوی اعضای هیأت، بعضی دیگر از سوی افرادی که از آنها دعوت کتبی به عمل آمده بود، و شماری دیگر از سوی افرادی که به درخواست عمومی هیأت پاسخ گفته بودند، تهیه شده بود. شمار دیگری از این گزارش ها، اظهارات شفاهی افراد بود که به وسیله اعضای هیأت مکتوب گردید و تعدادی نیز در نشست های عمومی گردآوری شده بود. همه این ها بیش از ۱۰ هزار صفحه و بیش از ۳۰ نوار ویدئویی و ۱۲۰۰ تصویر فتوگرافیک است (بند ۱۹ خلاصه گزارش).

چارچوب نورماتیو و هنجاری که هیأت برای اقدامات تحقیقی خویش برگزید، منشور سازمان ملل، حقوق بشر دوستانه بین المللی، حقوق بشر، حقوق بین الملل کیفری و حقوق بین الملل عام بود (بند ۱۵ خلاصه گزارش). تحلیلی حقوقی از خلاصه گزارش هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد در مورد اقدامات نظامیان اسرائیلی در نوار غزه محور مبحث بعدی را تشکیل می دهد.

مبحث سوم: تحلیل حقوقی جنایات ارتكابی نظامیان اسرائیلی در نوار غزه در پرتو گزارش هیأت حقیقت یاب

بر اساس گزارش هیأت حقیقت یاب، عملیات نظامی اسرائیل در نوار غزه، در دو مرحله اصلی شامل بمباران و حملات هوایی، و حملات همزمان هوایی و پیشروی نیروهای زمینی، انجام گرفت. این عملیات از تاریخ ۲۷ دسامبر سال ۲۰۰۸ میلادی آغاز گردید و تا تاریخ ۱۸ ژانویه سال ۲۰۰۹ میلادی ادامه یافت. اسرائیل عملیات خود را ابتدا با حمله هوایی آغاز کرد؛ حملاتی که حدود یک هفته به طول انجامید. پس از آن عملیات زمینی آغاز شد و در همین حال نیز نیروی هوایی

نقش مهمی در پشتیبانی و حمایت از حملات زمینی ارتش اسرائیل ایفا کرد. در سوم ژانویه ۲۰۰۹ نیروهای زمینی اسرائیل از شمال و شرق به غزه حمله کردند. از نیروی دریایی نیز در بخشی از عملیات و به منظور گلوله‌باران سواحل غزه در اثنای عملیات استفاده شد. در فصل ششم این گزارش به اماکن و مواضعی که حوادث در آن رخ داده و هیأت آنها را بررسی کرده، اشاره شده است (بند ۲۹ خلاصه گزارش).

طبق بندهای ۳۰ و ۳۱ خلاصه گزارش هیأت حقیقت‌یاب آمارهای مختلفی از شمار فلسطینیانی که در اثنای عملیات نظامی اسرائیل در نوار غزه جان خود را از دست دادند، منتشر شده است. با استناد به بررسی‌های محلی انجام شده، نهادهای غیردولتی شمار کشته‌شدگان را بیش از ۱۳۸۷ نفر اعلام کرده‌اند و در برخی آمارها نیز نام ۱۴۱۷ نفر آمده است.^۱ مقامات فلسطینی در نوار غزه نیز شمار کشته‌شدگان حملات نظامی اسرائیل را ۱۴۴۴ نفر اعلام کرده‌اند.^۲ در مقابل اسرائیل اظهار داشته که تنها ۱۶۶ نفر در این حملات کشته شده‌اند. گزارش‌های منتشر شده از سوی گروه‌ها و نهادهای غیردولتی تعداد غیرنظامیان کشته شده در این حملات را بسیار زیاد و مایه نگرانی دانسته‌اند. بنا بر گزارش‌های منتشر شده در اسرائیل در جریان این عملیات، چهار اسرائیلی در جنوب فلسطین کشته شده‌اند که سه تن از آنان غیرنظامی و یک نفر نظامی بوده است. این افراد در جریان حملات موشکی و شلیک گلوله‌های خمپاره از سوی گروه‌های مسلح فلسطینی به قتل رسیده‌اند. مضاف بر آن، ۹ نظامی دیگر اسرائیل در جریان عملیات نظامی در داخل نوار غزه کشته شده‌اند که چهار تن از آنها بر اثر حمله اشتباهی نیروهای خودی (اسرائیلی) به قتل رسیده‌اند.

(See Reuters UK, Factbox-Developments in Gaza fighting,)

۱. به نقل از مرکز فلسطینی حقوق بشر در ۱۲ مارس ۲۰۰۹ این آمار به‌طور دقیق چنین است: « ۱۴۱۷ نفر کشته، مشتمل بر ۹۲۶ غیر نظامی، ۲۵۵ افسر پلیس، و ۲۳۶ نفر رزمنده». نک:

Palestinian Centre for Human Rights, Press Release, Mar. 12, 2009, available at: <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/36-2009.html>. (05.05.2010).

۲. به نقل از وزارت بهداشت غزه، نک:

U.N. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Field Update on Gaza from the Humanitarian Coordinator*, Jan. 16, 2009, available at http://www.ochaopt.org/gazacrisis/admin/output/files/ocha_opt_gaza_humanitarian_situation_report_2009_01_16_english.pdf (05.05.2010)

بنداول: تأملی در محاصره سیاسی - اقتصادی غزه بر اساس گزارش هیأت حقیقت یاب

هیأت حقیقت یاب در مشاهدات خود بر این امر تأکید می کند که محاصره مذکور شامل اقدامات مختلفی، از جمله ایجاد موانع واردات کالا به نوار غزه و بستن گذرگاه های مرزی به روی افراد، کالاها و خدمات بوده که گاه چندین روز ادامه یافته است. کاهش ارسال سوخت و در نتیجه، تولید برق نیز از آن جمله به شمار آمده اند. همچنین، اقتصاد غزه به علت آنکه اسرائیل قلمرو دریایی اطراف غزه را برای صیادان فلسطینی محدود ساخته، به شدت آسیب دیده است؛ مضاف بر آنکه ایجاد منطقه ورود ممنوع در طول مرز میان نوار غزه و اسرائیل و به تبع آن، کاهش سطح اراضی برای فعالیت های کشاورزی و صنعتی فلسطینیان بر مشکلات اقتصادی ساکنان نوار غزه افزوده است (بند ۲۷ خلاصه گزارش).

از دیگر مشکلاتی که محاصره نوار غزه به وسیله اسرائیل برای فلسطینیان ایجاد کرده، اعلام وضعیت فوق العاده در این منطقه است. این وضع توانایی و امکانات فلسطینیان در بخش های بهداشت، آب و دیگر بخش های عمومی را به شدت محدود ساخته و امکان تعامل مناسب در وضعیت فوق العاده، به ویژه در زمان عملیات نظامی را برای فلسطینیان ناممکن ساخته است.

به نظر اعضای هیأت حقیقت یاب، اسرائیل به موجب کنوانسیون چهارم ژنو باید امکان واردات مواد غذایی و لوازم پزشکی و وسایل مورد نیاز بیمارستان ها و دیگر کالاهای مورد نیاز ساکنان نوار غزه را فراهم سازد و هیچ گونه مانعی بر سر این امر ایجاد نکند. بر اساس مواد ۲۹ و ۴۷ کنوانسیون چهارم ژنو و ماده ۴۳ مقررات لاهه، قدرت اشغالگر مسئولیت تأمین نیازهای اساسی ساکنان سرزمین اشغالی به ویژه خواربار و اقلام دارویی را به دوش خواهد کشید. در حقیقت، در سرزمین های اشغالی، که با تعلیق حاکمیت دولت ذی ربط ملازمه پیدا می کند، قدرت اشغالگر بدون برخورداری از حاکمیت، صلاحیتها و مسؤولیتهای مختلفی را در ساماندهی زندگی اهالی سرزمین اشغالی بر عهده دارد.

هیأت حقیقت یاب، اثرات مربوط به عملیات نظامی و محاصره نوار غزه بر ساکنان نوار غزه و برخورداری آنان از حقوق خود را بررسی نمود. هنگام آغاز هجوم اسرائیلی ها به نوار غزه، وضعیت اقتصادی و یافتن فرصت های شغلی و وضعیت زندگی خانواده ها به سبب محاصره تحمیل شده بر ساکنان غزه، مردم این منطقه را با مشکلات فراوانی مواجه کرده بود. به زعم هیأت، کمبود شدید مواد سوختی برای تولید برق فعالیت های صنعتی این منطقه را به شدت تحت تأثیر قرار داده

و از فعالیت بیمارستان‌ها و انتقال آب به منازل و دفع فاضلاب به شدت کاسته شده بود. علاوه بر آن، ایجاد محدودیت در واردات و ممنوعیت هر گونه صادرات از غزه، بخش صنعتی و تولیدات کشاورزی در این منطقه را به شدت کاهش داده بود. بیکاری و شمار افرادی که زیر خط فقر زندگی می‌کردند، هر روز در این منطقه افزایش می‌یافت (بند ۶۵ خلاصه گزارش). این امر در حالی است که بر اساس ماده ۵۹ کنوانسیون چهارم ژنو، دولت اشغالگر مکلف است که به هنگام ناکافی بودن ذخیره مواد اولیه مورد نیاز مردم سرزمینهای اشغالی، کمکهای خارجی ارسالی را بپذیرد و تسهیلاتی برای ورود آنها فراهم آورد. بنابراین، دولت اشغالگر تکلیف بین‌المللی به پذیرش کمکهای ارسالی دارد و نمی‌تواند مردم سرزمین اشغالی را قربانی وجود شرایط جنگی بنماید. البته، بر اساس ماده ۶۰ کنوانسیون، ارسال کمکهای خارجی دولت اشغالگر را از مسؤلیتهایی که مستقیماً در این رابطه متوجه اوست، معاف نخواهد کرد (برای مطالعه بیشتر رک: زمانی، ۱۳۸۱: ۷۶-۷۹).

در سایه چنین وضعیت تأسّف‌باری، عملیات نظامی اسرائیل نیز بخش عمده‌ای از زیرساخت‌های اقتصادی منطقه را کاملاً نابود کرد، و از آنجا که کارخانه‌های زیادی در نوار غزه هدف حمله و ویرانی کامل قرار گرفتند، میزان فقر و بیکاری در این منطقه بیشتر شد و امنیت غذایی در منطقه از بین رفت. برای نمونه، بخش کشاورزی نوار غزه به سبب تخریب بخش گسترده‌ای از زمین‌های کشاورزی و چاه‌های آب و بندرگاه‌های ماهیگیری در عملیات نظامی اسرائیل، آسیب فراوان دید؛ مضاف بر آنکه محاصره این منطقه که همچنان ادامه یافته، مانع از ترمیم زیرساخت‌های اقتصادی ویران شده در جریان حمله اسرائیل، شده است.

هر چند که در ظاهر، میزان واردات مواد غذایی به این منطقه در اثنای عملیات نظامی اسرائیل در آن و تکیه مردم به کمک‌های غذایی خارجی افزایش یافت، اما هیأت پیش‌بینی نمود که تخریب زمین‌های زراعی و گلخانه‌ها، امنیت غذایی نوار غزه را به طور کامل از بین ببرد (بند ۶۷ خلاصه گزارش).

بر اساس گزارش هیأت، سطح رشد جسمی کودکان به شدت کند شده و کم‌خونی کودکان و زنان باردار؛ حتی پیش از آغاز عملیات نظامی اسرائیل نیز نگرانی‌های فراوانی به وجود آورده بود (بندهای ۶۹ و ۷۰ خلاصه گزارش).

مشکلات ناشی از تخریب گسترده منازل و دارایی‌های فلسطینیان - که به گفته مقامات سازمان ملل بیش از ۳۳۵۴ خانه به صورت کامل ویران و بیش از ۱۱۱۱۲ واحد مسکونی نیز آسیب دیده است - به آوارگی شمار زیادی از ساکنان نوار غزه منجر شده و مشکلات بسیاری، به ویژه برای کودکان و زنان ایجاد کرده است. بعلاوه، تخریب و انهدام زیرساخت‌های مربوط به انتقال آب و فاضلاب، مانند تخریب چاه عمیق «نمر» و حمله به مرکز تصفیه آب - که شرح آن در فصل سیزدهم گزارش آمده است - وضعیت را بیش از پیش بحرانی‌تر کرده است. پیش از آغاز عملیات نظامی اسرائیل، بیش از ۸۰ درصد از آب‌های نوار غزه از استانداردهای مورد نظر سازمان جهانی بهداشت در باره آب آشامیدنی برخوردار نبود؛ مضاف بر آنکه ریخته شدن فاضلاب و هرز آب‌ها در دریا - که پس از عملیات نظامی صورت می‌گیرد - خود بر بدتر شدن اوضاع می‌افزاید (بند ۶۷ خلاصه گزارش).

عملیات نظامی اسرائیل و زیان‌های ناشی از آن، موجب شد که بخش بهداشتی غزه که در محاصره کامل نیز قرار دارد، با بحرانی شدیدتر رو به رو شود. در حملات اسرائیل به بیمارستان‌ها و خودروهای امدادی و آمبولانس‌ها، مشکلات تازه‌ای برای بهداشت این منطقه پدید آمد و امکان درمان بیمارانی که بیماری آنان مزمن بود، کاهش یافت و اولویت به مجروحان و حادثه‌دیدگان ناشی از حملات نظامیان اسرائیلی داده شد. طبق ماده ۵۷ کنوانسیون چهارم ژنو، دولت اشغالگر حق ندارد بیمارستانهای غیرنظامی را به درمان مجروحان و بیماران نظامی اختصاص دهد، مگر به طور موقت و در موارد ضروری، آن هم به شرط آنکه به درمان اشخاص بستری شده در آن بیمارستانها خللی وارد نیاید. نقض این ماده توسط نیروهای نظامی اسرائیل در غزه کاملاً مبرهن است. بر اساس گزارش هیأت هنوز هم یک نگرانی مهم ترخیص زود هنگام بیماران پیش از پایان دوره درمان آنان است؛ مضاف بر آنکه برخی از مجروحان حملات، هدف اصابت گلوله‌های حاوی فلز تنگستن قرار داشتند و هنوز شمار دقیق افرادی که از ناتوانی‌های دایمی رنج خواهند برد، مشخص نیست. اعضای هیأت همچنین دریافتند که بسیاری از افرادی که هدف اصابت قرار گرفته‌اند، به سبب کمبود دوره مراقبت و توانبخشی، با خطر ناتوانی و معلولیت دایمی مواجه‌اند (بند ۶۸ خلاصه گزارش).

طبق گزارش هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر، احتمال می‌رود شمار افرادی که از مشکلات روانی و ذهنی رنج می‌برند نیز افزایش یابد. هیأت در باره چندین حادثه که در آنها افراد

بالغ یا کودکان، کشته شدن خویشاوندان خود را مشاهده کردند، تحقیقاتی انجام داده است. پزشکان برنامه بهداشت روانی جامعه در غزه اطلاعاتی به هیأت در باره مشکلات روانی و بدنی ساکنان نوار غزه و گسترش احساس افسردگی ساکنان این منطقه و احساس یأس ناشی از فقدان بستگان، ارائه دادند. این پزشکان همچنین اعلام کرده‌اند که بیش از ۲۰ درصد کودکان نوار غزه از مشکلات روانی ناشی از صدمات وارده بر اثر جنگ، رنج می‌برند (بند ۶۹ خلاصه گزارش). طبق ماده ۵۶ کنوانسیون چهارم ژنو تأمین تأسیسات و خدمات پزشکی، بیمارستانی و بهداشت عمومی در حد امکانات و با معاضدت مقامات محلی و ملی، از جمله اتخاذ تدابیر پیشگیرانه لازم برای مبارزه با اشاعه بیماری‌های واگیر و مسری در زمره وظایف دولت اشغالگر است. اسرائیل با محاصره غزه و حمله به بیمارستانها، بر تعهدات سلبی خویش نیز در این زمینه وقعی ننهاد، چه رسد به آنکه بخواهد به تکالیف ایجابی خود جامه عمل بپوشاند.

از سوی دیگر، آنچه مشکلات روانی و ناتوانی در یادگیری کودکان را افزایش می‌دهد، تأثیراتی است که ادامه محاصره و عملیات نظامی علیه زیرساخت‌های آموزشی منطقه بر جای گذاشته است. در حملات اسرائیل به نوار غزه حدود ۲۸۰ مدرسه و مهد کودک تخریب شد؛ مراکزی که حتی پیش از آغاز عملیات نظامی اسرائیل نیز نیازمند تعمیر بودند و به سبب ممنوعیت ورود مصالح ساختمانی تعمیر نشده استفاده می‌شدند (بند ۷۰ خلاصه گزارش).

موضوع تأثیرات عملیات نظامی اسرائیل در نوار غزه بر «زنان» نیز از موضوعهایی بود که توجه اعضای هیأت حقیقت‌یاب را به خود جلب کرد. زنانی که اعضای هیأت با آنان گفت و گو کردند، اظهار داشتند که احساس ناتوانی در تهیه مایحتاج کودکان و ایجاد آرامش، آنها را با مشکلات زیادی مواجه ساخته است. در بسیاری از موارد، مسؤولیت‌های زنان در اداره زندگی خانوادگی و سرپرستی کودکان، موجب می‌شد که آنان مشکلات خود را پنهان کنند؛ این امر سبب می‌شود که مشکلات آنان همچنان ناگفته و بدون آنکه درمان گردد، به حال خود رها شود. شمار زنان سرپرست خانوار در این منطقه به سبب عملیات نظامی افزایش یافته است، اما در مقابل، فرصت یافتن شغل برای آنان همچنان در مقایسه با مردان بسیار کم است. عملیات نظامی و افزایش فقر در منطقه سبب شده است اختلافات خانوادگی و نیز اختلاف میان بیوه زنان و خانواده‌های همسرانشان بیشتر شود (بند ۷۱ خلاصه گزارش).

در گزارشی که برای هیأت ارسال شد، آمده بود که ورود کالاهای ضروری، به ویژه مواد غذایی که اسرائیل اجازه ورود آن را به نوار غزه صادر می‌کند، در زمان عملیات نظامی به صورت موقت افزایش یافته است، اما به نظر می‌رسد که میزان کالاهای وارد شده به نوار غزه پیش از عملیات نظامی در حد مطلوب نبوده و نیاز ساکنان منطقه را تأمین نمی‌کرده است؛ مضاف بر آنکه، با پایان یافتن عملیات نظامی اسرائیل، میزان ورود کالا به نوار غزه باز هم کاهش یافت (بند ۷۲ خلاصه گزارش).

اعضای هیأت با توجه به تحقیقاتی که در باره حوادث مختلف انجام داده‌اند، بر این اعتقادند که اسرائیل تعهد خود مبنی بر عبور کلیه مرسولات پزشکی و وسایل بیمارستانی و غذا و پوشاک از طریق دریا برای انتقال به نوار غزه را نقض کرده است. این تعهد در ماده ۲۳ کنوانسیون چهارم ۱۹۴۹ ژنو برای همه کشورها الزامی دانسته شده است (بند ۷۲ خلاصه گزارش). البته، اسرائیل به تصویب کنوانسیونهای چهار گانه ۱۹۴۹ ژنو مبادرت ورزیده است، اما تأکید هیأت آن است که چنین تعهداتی صرفاً جنبه معاهداتی نداشته و در حیطه حقوق عام عرفی استقرار یافته‌اند. تردیدی نیست که اغلب قواعد حقوق بشر دوستانه جنبه عرفی داشته، به عنوان قواعد عام و فراگیر در مقابل همه اعضای جامعه بین‌المللی قابل استناد هستند (برای مطالعه بیشتر رک: ژان ماری هنکرتز و لوئیس دوسوالدبک).

بر اساس آنچه در کنوانسیون چهارم ۱۹۴۹ ژنو برای یک دولت اشغالگر الزامی قلمداد شده، اسرائیل می‌بایست تأسیسات و خدمات پزشکی و بیمارستانی را از حملات مصون می‌داشت و در صورتی که مناطق اشغالی و جنگ زده از وضعیت امدادی خوبی برخوردار نبود، با طرح‌های امداد و کمک‌رسانی موافقت می‌کرد. گزارش هیأت حقیقت یاب نشان می‌دهد که اسرائیل به عنوان دولت اشغالگر، هیچ حرمتی بر تعهدات بین‌المللی خویش در این زمینه ننهاده است.

همچنین هیأت به این نتیجه رسیده است که اقدام نظامیان اسرائیلی در انهدام منازل مسکونی و چاه‌های آب و تانکرهای آبرسانی و زمین‌های کشاورزی به صورت عمدی و با اهدافی مشخص، مثل محروم کردن ساکنان نوار غزه از منابع غذایی بوده است؛ مضاف بر آنکه هیأت دریافته است، حقوق بشر به ویژه آنچه در باره حمایت از کودکان و به خصوص کودکان و زنان و اشخاص معلول قربانی عملیات نظامی و درگیری‌های مسلحانه مطرح است، نقض شده است (بند ۷۳ خلاصه گزارش).

اوضاع انسانی و زندگی در غزه که از اقدامات عامدانه نظامیان اسرائیلی و سیاست‌های علنی اسرائیل - همان گونه که نمایندگانش گفته‌اند - نشأت گرفته است، نشان می‌دهد که اسرائیل پیش از عملیات و همزمان با آن و نیز پس از آن، قصد دارد ساکنان نوار غزه را مجازات جمعی کند که این امر نقض موازین بین‌المللی حقوق بشر دوستانه محسوب می‌شود (بند ۷۴ خلاصه گزارش) هیأت همچنین در باره اقداماتی تحقیق کرده که فلسطینیان ساکن نوار غزه را از داشتن زندگی مناسب، کار، مسکن و آب محروم می‌کند و آنان را از حق برخورداری از آزادی رفت و آمد و سفر به نقاط دیگر و ورود و خروج از کشور خود، محروم می‌سازد و مانع از آن می‌شود که آنان به دادگاه‌های ذی صلاح مراجعه کنند. این تحقیقات نشان می‌دهد که آنان تحت فشار قرار دارند و این امر جنایتی علیه بشریت به شمار می‌آید. به باور اعضای هیأت و با استناد به تحقیقات انجام شده، برخی از اقدامات حکومت اسرائیل می‌تواند موجب تشکیل دادگاهی کیفری شده، جنایت‌های ضد بشری را که در این رابطه انجام گرفته، بررسی و در باره آن حکم صادر کند.

(See: Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict)

بند دوم: تأملی در جنایات ارتكابی توسط نیروهای اسرائیلی در نوار غزه بر اساس گزارش هیأت حقیقت‌یاب

نماینده سخنگوی رژیم اشغالگر قدس، متعاقب اقدامات نیروهای مسلح این رژیم، قویاً چنین اقداماتی را مطابق با مقررات حقوق بین‌الملل در زمان حمله می‌دانست. «اندی دیوید» در همین خصوص در مصاحبه‌ای با بی‌بی‌سی چنین اظهار داشت: «اقدامات صورت گرفته در نوار غزه کاملاً با معیارهای حقوق بین‌الملل هماهنگ بوده و با احترام مطلق به ارزشهای اخلاقی حتی ماورای استانداردهای پذیرفته شده حقوقی صورت گرفته است.» (Bethany Bell, 2009) در تأیید همین اظهارات سخنگوی این رژیم، «کلیه اقدامات صورت گرفته در جنگ ۲۲ روزه را منطبق با مقررات عرفی و قراردادی در زمان مخاصمه در حقوق بین‌الملل معرفی نمود.» (ibid).

تأیید اظهارات نمایندگان و مقامات عالی‌رتبه رژیم اشغالگر قدس، نیازمند رعایت اصول بنیادین حقوق بشر دوستانه بین‌المللی در زمان مخاصمه است. مهمترین این اصول عبارتند از: اصل تفکیک میان اموال و اشخاص نظامی و غیرنظامی، رعایت اصل تناسب در حمله و دفاع و رعایت ضوابط لازم در توسل به انواع جنگ‌افزار در زمان مخاصمه. در این بند به تفصیل به تحلیل

گزارش هیأت حقیقت یاب در خصوص تخطی از این اصول و راستی آزمایی برخی ادعاهای صورت گرفته خواهیم پرداخت.

اول: عدم تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی در نوار غزه

دکترین تفکیک میان اهداف نظامی و غیرنظامی از اصول بنیادین پذیرفته شده در حقوق بین الملل عرفی و همچنین مندرج در کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه و پروتکل‌های الحاقی ۱۹۷۷ محسوب می‌شود.^۱ طبق گزارش هیأت حقیقت یاب نیروهای نظامی اسرائیل حملات زیادی علیه ساختمان‌ها و افراد مسؤول در نوار غزه انجام داده‌اند. هیأت حقیقت یاب، ساختمان‌های شورای قانونگذاری فلسطین و زندان اصلی نوار غزه را بررسی نمود. در این حملات هر دو ساختمان به صورت کامل منهدم شده و امکان استفاده از آنها وجود ندارد. در حالی که در بیانیه‌های صادر شده از سوی مقامات نظامی و نیروهای مسلح اسرائیل، این حملات این گونه توجیه شده است که مؤسسات سیاسی و اداری در غزه بخشی از زیرساخت‌های تروریستی حماس تلقی می‌شوند، هیأت حقیقت یاب این ادعا را رد می‌کند، زیرا هیچ دلیلی به دست نیامده که نشان دهد از ساختمان پارلمان و زندان اصلی نوار غزه برای عملیات نظامی استفاده شده باشد. به باور هیأت و با استناد به اطلاعات به دست آمده، حملات صورت گرفته به این دو ساختمان، حملات عمدی به اهداف غیرنظامی بوده که نقض موازین بین المللی حقوق بشر دوستانه تلقی می‌شود که طبق آنها تأکید شده است که عملیات نظامی باید فقط علیه مواضع و اماکن نظامی صورت گیرد (بند ۳۲ خلاصه گزارش). این یافته‌ها حکایت از آن دارند که بر اثر اقدامات نیروهای نظامی اسرائیل، حقوق بین الملل به صورتی جدی نقض شده و اموال غیرنظامی به نحو گسترده مورد حمله قرار گرفته و منهدم شده‌اند. اقدامات مزبور هیچ توجیهی نداشته و فاقد ضرورت نظامی بوده است و انجام آنها غیرقانونی قلمداد می‌گردد.^۲

۱. ماده ۴۸ پروتکل الحاقی ۱۹۷۷. شایان ذکر است که رژیم اشغالگر قدس، عضو پروتکل‌های الحاقی به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو محسوب نمی‌شود، اما اصول بنیادین این پروتکل‌ها، از جمله اصل تفکیک درزمره اصول حقوق بین الملل عرفی درآمده‌اند و از این حیث قابلیت استناد دارند. نک:

<http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/f6c8b9fee14a77fdc125641e0052b079>.

۲. پیشین، جزء نخست بند دوم از ماده ۵۷.

دوم: عدم تفکیک میان نظامیان و غیرنظامیان در زمان محاصره

ضرورت تفکیک در زمان حمله به جداسازی میان اهداف نظامی و غیرنظامی محدود نمی‌شود، بلکه به ضرورت تفکیک میان نظامیان و غیرنظامیان نیز تسری می‌یابد.^۱ بر این اساس، «غیرنظامی، شخصی است که عضو نیروهای مسلح دولتی محسوب نمی‌شود و یا در محاصره مشارکت ندارد.»^۲ بر همین اساس، بند «۱» ماده ۵۰ پروتکل اول الحاقی مقرر می‌دارد: «به هنگام تردید در نظامی یا غیرنظامی بودن شخص، وی غیرنظامی محسوب می‌شود.»^۳ با این وصف، اگر اثبات شود که فردی هنگام محاصره در زمره غیرنظامیان است، در این صورت «نباید به‌عنوان یک هدف نظامی مورد حمله قرار گیرد.»^۴ علاوه بر اینکه «حمله کورکورانه به اهداف نظامی مستقر در شهرها، مراکز مسکونی، روستاها و سایر مراکز محل استقرار جمعیت غیرنظامی، در حقوق بشر دوستانه بین‌المللی قابل پذیرش نیست.»^۵

به علاوه، هیأت حقیقت‌یاب، حملات انجام شده به شش مرکز پلیس نوار غزه را بررسی کرده است. چهار مرکز در همان دقایق اولیه حمله اسرائیل به نوار غزه هدف قرار گرفته و ویران شده‌اند. بر اثر این حملات ۹۹ پلیس و ۶ غیرنظامی کشته شده‌اند. به طور خلاصه باید گفت که افراد پلیس که از سوی نظامیان اسرائیلی کشته شده‌اند و تعداد آنها بالغ بر ۲۴۰ نفر است، بیش از یک سوم کشته‌شدگان را تشکیل می‌دهند. با توجه به ابعاد این حملات، چنین به نظر می‌رسد که افراد پلیس به صورت عمدی هدف قرار گرفته و کشته شده‌اند. گزارش‌های صادر شده از سوی مقامات اسرائیلی در ماه ژوئیه در باره عملیات نظامی در نوار غزه نیز این نظر را تأیید می‌کنند. به نظر مقامات اسرائیل، نیروهای پلیس یا شمار زیادی از آنها بخشی از نیروهای نظامی فلسطینی در نوار غزه محسوب می‌شوند (بند ۳۳ خلاصه گزارش).

برای بررسی این موضوع که آیا حملات صورت گرفته به مراکز پلیس با اصول مربوط به تفکیک اهداف غیرنظامی و نظامی و افراد غیرنظامی و افراد نظامی، همخوانی دارد یا نه، هیأت به

۱. جزء سوم از بند دوم ماده ۵۷ پروتکل الحاقی.

۲. پیشین، ماده ۵۰.

۳. همان.

۴. پیشین، جزء دوم ماده ۵۱.

۵. پیشین، جزء چهارم و پنجم ماده ۵۱.

بررسی روند تشکیل نهاد پلیس در غزه از زمان سیطره کامل حماس بر نوار غزه در ژوئیه ۲۰۰۷ میلادی، و ادغام نیروهای پلیس غزه در نیروهای موسوم به نیروی اجرایی پرداخته است. هیأت به این نتیجه رسیده است که با آنکه شمار زیادی از افراد پلیس نوار غزه از هواداران حماس یا اعضای گروه‌های مسلح بوده‌اند، اما پلیس نوار غزه یک نهاد مدنی و مسؤول اجرای قوانین بوده است (همان).

هیأت همچنین به این نتیجه رسیده است که نمی‌توان گفت که افراد پلیس کشته شده در تاریخ ۲۷ دسامبر سال ۲۰۰۸ میلادی به صورت مستقیم در جنگ شرکت داشته‌اند و به همین سبب نمی‌توان اظهار داشت که آنان مصونیت خود را در مقابل حمله نظامی از دست داده‌اند. در برخی اطلاعات ارسال شده برای هیأت آمده است که برخی از افراد پلیس غزه همزمان عضو گروه‌های مسلح بوده‌اند و به همین سبب رزمنده به شمار می‌آیند. اما هیأت به این نتیجه رسید که حملات انجام شده به مراکز پلیس در روز اول حمله اسرائیل به نوار غزه با ادعای نظامی بودن این مراکز و کشتار این تعداد از افراد پلیس و شماری افراد غیرنظامی که احتمالاً در اطراف محل حضور داشته‌اند، به بهانه وجود شماری عناصر مسلح در میان آنها، همخوانی ندارد (بند ۳۴ خلاصه گزارش). بر همین اساس، این حمله، طبق مقررات حقوق بین‌الملل عرفی و قراردادی ذی‌ربط، نقض حقوق بشردوستانه بین‌المللی به شمار می‌رود.

هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر با بررسی حادثه حمله خمپاره‌ای به تقاطع فاخوره در منطقه جبالییا، در نزدیکی مدرسه وابسته به سازمان آنروا که حدود ۱۳۰۰ نفر در آن پناه گرفته بودند، (فصل دهم) دریافت که نظامیان اسرائیلی حداقل چهار گلوله خمپاره به این محل شلیک کرده‌اند که یکی از آنها در حیاط خانه‌ای در آن محل منفجر شده و به کشتار ۱۱ غیرنظامی انجامیده است. سه گلوله خمپاره دیگر نیز به خیابان فاخوره اصابت کرده و دست کم ۲۴ نفر را قتل عام کرده و تعداد زخمی‌های حادثه نیز به بیش از ۴۰ نفر رسیده است. هیأت، ادعاهای نمایندگان کابینه اسرائیل را در این باره که این حمله در پاسخ به حمله خمپاره‌ای یک گروه مسلح فلسطینی انجام شده است، بررسی کرد و با آنکه این احتمال را ناممکن نمی‌داند، اما بر این باور است که موضع اسرائیل به سبب وجود سلسله‌ای از تناقضات و ناهمگونی در اظهارات و بی‌دقتی در صدور بیانیه‌هایی که حمله را توجیه کند، سست و غیرقابل اتکاست (بند ۴۱ خلاصه گزارش).

۱. برای آگاهی بیشتر از تحلیل حقوقی مفهوم رزمنده نک: آرامش شهبازی، [بی‌تا]: ۱۱۹-۱۵۴.

هیأت حقیقت‌یاب ضمن بررسی‌های حقوقی در باره حمله به تقاطع خیابان فاخوره، اعلام می‌دارد که تصمیمات مرتبط با تناسب ویژگی حمله با آنچه ادعا می‌شود - که انتظار می‌رود در باره آن تحقیقاتی صورت گیرد - و کشتار غیرنظامیان نادرست بوده است؛ هر چند که هیأت اعتراف می‌کند تصمیم‌گیری دقیق در باره حوادث مشابه با مشکلاتی مواجه است، اما این مورد را در این حادثه محقق نمی‌داند، زیرا شلیک حداقل چهار گلوله خمپاره برای کشتن تعداد اندکی از افراد در وضعیتی که شمار زیادی غیرنظامی و شهروند در اطراف محل حضور داشته و در حال زندگی بوده‌اند یا حدود ۱۳۶۸ نفر که در پناهگاهی در نزدیکی محل حضور داشته‌اند، ناموجه و غیرقابل‌پذیرش است و هیچ فرمانده عاقلی این تعداد کشته و زخمی از غیرنظامیان را در برابر هدف نظامی مورد نظر نمی‌پذیرد (بند ۴۲ خلاصه گزارش).

هیأت حقیقت‌یاب اظهار داشت که حمله بدون برنامه و بی‌هدف بوده، این امر نقض مقررات بین‌المللی تلقی می‌شود و حق زندگی شهروندان فلسطینی را که در این حوادث کشته شده‌اند، از آنان گرفته است (همان).

سوم: استفاده از غیرنظامیان به عنوان سپر نظامی

استفاده از غیرنظامیان در زمان محاصره به عنوان سپر نظامی ممنوع شمرده شده^۱، نقض فاحش کنوانسیون‌های ژنو محسوب می‌شود^۲؛ علاوه بر اینکه کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه نیز به این امر تصریح دارد.^۳ هیأت حقیقت‌یاب دریافته است که در چهار مورد، نیروهای نظامی اسرائیل در خلال بازرسی منازل و عملیات نظامی با تهدید اسلحه، چند مرد فلسطینی را با خود همراه ساخته‌اند (فصل ۱۴). این افراد مجبور می‌شدند که چشم و دست بسته به منازل وارد شوند. در یکی از حوادث مذکور، سربازان اسرائیلی مردی را بارها مجبور کرده بود که به خانه‌ای که مبارزان فلسطینی در آن

۱. ماده ۲۸ کنوانسیون چهارم ژنو، بعلاوه در نظریه تفسیری صلیب سرخ از کنوانسیون‌های ژنو این امر «وحشیانه و ناپسند» شمرده شده است. همچنین نک.

Human Shields: Legal Background, B'TSELEM, available at http://www.btselem.org/english/human_shields/legal_background.asp.

۲. ماده ۱۴۷ کنوانسیون ژنو در خصوص حمایت از غیرنظامیان در زمان محاصره.

۳. بر این اساس، متخصصین نباید اتباع غیرنظامی را به هر نحو موظف به شرکت مستقیم در محاصره نمایند. (نک: ماده ۲۳ کنوانسیون لاهه در خصوص مقررات و عرفهای جنگ زمینی ۱۹۰۷).

پنهان شده بودند، وارد شود. شواهد نشان می‌دهد که سربازان اسرائیلی شرکت‌کننده در عملیات نظامی این اقدام را بارها انجام داده‌اند. این در حالی است که دادگاه عالی اسرائیل نیروهای مسلح را از این امر منع کرده بود و نیروهای مسلح توقف این نوع اقدام را بارها تضمین کرده‌اند (بند ۵۵ خلاصه گزارش).

هیأت چنین نتیجه می‌گیرد که این اقدام به مثابه استفاده از غیرنظامیان فلسطینی به عنوان سپر انسانی است که بر اساس قواعد بین‌المللی حقوق بشر ممنوع است. این اقدام زندگی غیرنظامیان را به شکل غیرقانونی و ظالمانه به خطر می‌اندازد و اقدامی ضدانسانی محسوب می‌شود. استفاده از افراد به عنوان سپر انسانی جنایت جنگی به شمار می‌آید (شق ۲۳ از جزء ب بند ۲ ماده ۸ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی). مردان فلسطینی علاوه بر مورد استفاده قرار گرفتن به عنوان سپر انسانی، به منظور گرفتن اطلاعات در باره حماس و مبارزان فلسطینی و تونل‌های حفر شده، تهدید به قتل و ضرب و شتم می‌شوند که این اقدام نیز نقض حقوق بشردوستانه بین‌المللی است (همان).

چهارم: محرومیت از آزادی و نقض حقوق زندانیان

نیروهای مسلح اسرائیل در خلال عملیات نظامی، شمار زیادی از غیرنظامیان را دستگیر و در منازل و مکان‌های باز در غزه زندانی کردند و در صورت افزایش تعداد آنها، به بازداشتگاه‌های اسرائیل منتقل ساختند. بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده از سوی هیأت هیچ یک از این افراد مسلح نبودند، یا برای جان سربازان تهدید محسوب نمی‌شدند. فصل پانزدهم این گزارش به مصاحبه‌هایی اختصاص دارد که هیأت با مردان فلسطینی که در بند اسرائیلی‌ها بودند، انجام داده است و نیز به موارد دیگری که به این موضوع مربوط می‌شود، اشاره کرده است. مصاحبه‌هایی که با نزدیکان و قربانیان دیگر انجام شده، از آن جمله است (بند ۵۶ خلاصه گزارش).

هیأت از حقایق به دست آمده، نتیجه می‌گیرد که در خلال عملیات دستگیری بارها حقوق بشردوستانه بین‌المللی و حقوق بشر نقض شده است. غیرنظامیان دستگیر شده که شماری از آنها زن و کودک بودند، در وضعیت اسفباری قرار داشته و از آب و غذا و استفاده از سرویس بهداشتی محروم بوده‌اند و در ژانویه با شرایط بد جوی رو به رو شده‌اند؛ بدون اینکه سرپناهی داشته باشند. افراد دستگیر شده چشم و دست بسته بارها مجبور شده‌اند در خلال بازداشت لباس‌های خود را درآورند، یا احياناً برهنه شوند (بند ۵۷ خلاصه گزارش).

نیروهای اسرائیلی در منطقه العطاره در شمال غربی غزه، حفره‌ای شنی ایجاد کردند و زنان و مردان و کودکان فلسطینی را در آن چال کردند. توپخانه و تانک‌های اسرائیلی مستقر در اطراف این حفره‌ها نیز شلیک می‌کردند. فلسطینیانی که در بازداشتگاه‌های اسرائیل در بند بودند، با وضعیت اسفباری رو به رو بودند و تحت بازجویی بیرحمانه و مورد ضرب و شتم و شکنجه‌های جسمی و روحی قرار می‌گرفتند. برخی از آنها به نبرد غیرقانونی متهم می‌شدند. کسانی که هیأت با آنها مصاحبه کرده بود، افرادی بودند که پس از توقف بررسی کیفرخواست علیه آنها، آزاد شده بودند (بندهای ۵۸ و ۵۹ خلاصه گزارش).

علاوه بر محرومیت از آزادی و نقض حقوق قانونی، وضعیت برخی از شهروندان غیرنظامی فلسطینی اسیر نشان می‌دهد که روش تعامل با غیرنظامیان فلسطینی از سوی نظامیان اسرائیلی، همیشه بر اساس بدرفتاری هدفمند و مستمر و زیر پا گذاشتن کرامت انسانی و رفتار تحقیرآمیز بوده، با اصول حقوق بین‌الملل بشر و اعلامیه جهانی حقوق بشر تناقض دارد. به باور هیأت، این رفتار به مثابه مجازات جمعی این غیرنظامیان و اقدام به ارباب آنها و ایجاد رعب و وحشت در بین آنها بوده است که نقض آشکار کنوانسیون چهارم ژنو و جنایت جنگی محسوب می‌شود (بند ۶۰ خلاصه گزارش).

پنجم: عدم رعایت اصل لزوم اخطار پیش از حمله

بر اساس ماده ۵۷ پروتکل اول الحاقی، لازم است که هشدار مؤثر و جدی قبل از حمله صورت پذیرد.^۱ هیأت حقیقت‌یاب با توجه به همین ضرورت، این موضوع را نیز بررسی کرده است که نیروهای مسلح اسرائیلی در چه حد، باید‌ها و الزامات مربوط به اتخاذ همه تدابیر ممکن برای

۱. برخی مشاهدات حاکی از این است که حتی در زمانی که هشدار از سوی رژیم اشغالگر قدس صورت می‌گرفت، هشدار مؤثر و کافی محسوب نمی‌شد؛ از جمله معمولاً به این امر اکتفا می‌شد که مردم منطقه را ترک نمایند، بدون اینکه به روشنی ذکر شود کدام منطقه یا مناطق مورد حمله قرار می‌گیرند. این امر به گونه‌ای فاحش بود که حتی نیروهای مسلح رژیم اشغالگر، چند روز پس از آغاز جنگ ۲۲ روزه با اذعان به چنین نقصی، اظهار داشتند که هشدارهای بعدی دقیق‌تر خواهد بود. نک:

Hanan Greenberg, IDF to Give Better Warnings Before Attacks, YNET, July 29, 2009, available at <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3753851,00.html>.(06.05.2010).

حمایت از غیرنظامیان در غزه را اتخاذ کرده‌اند؛ به ویژه آیا پیش از انجام حملات هشدارهایی را به این منظور داده‌اند یا نه؟ (فصل نهم)

هیأت گزارشی از تلاش‌های اسرائیل در باره اتخاذ تدابیر لازم، از جمله هشدارهای تلفنی و پخش اعلامیه‌های تبلیغاتی و رادیویی دریافت کرده است. در این گزارش، همچنین آمده است که این هشدارها، به ویژه آنهایی که به اندازه کافی معین بوده‌اند، ساکنان منطقه را به ترک منطقه و دور شدن از محل خطر واداشته، اما هیأت به این نتیجه رسیده است که عوامل متعدد هشدارهای صادره را تا حد زیادی بی‌اثر ساخته است؛ از جمله این عوامل می‌توان به عام بودن هشدارها در بسیاری از پیام‌های تلفنی ضبط شده و اعلامیه‌ها و به تبع آن نامشخص بودن مصادیق آنها اشاره کرد. بعلاوه، هشدارهایی که در باره انتقال به مرکز شهرها برای حفظ سلامتی صادر شده بود، به علت آنکه مراکز شهرها نیز هدف حملات هوایی و عملیات نظامی قرار داشت، غیرقابل پذیرش بود (بند ۳۷ خلاصه گزارش).

هیأت همچنین اقدامات مربوط به انفجار بمب‌هایی که به آنها "سقف کوب" لقب داده شده است، روی ساختمان‌ها را بررسی نمود و به این نتیجه رسید که این روش به عنوان یک هشدار، تأثیری نداشت و یکی از انواع حملات به غیرنظامیان ساکن در منازل ذی‌ربط تلقی می‌شود (همان). مسأله دیگر مورد تأکید هیأت، این است که صدور هشدار فرماندهان و افراد تحت امر آنان را از مسؤلیت اتخاذ تدابیر لازم برای متمایز ساختن میان غیرنظامیان و رزمندگان مبرا نمی‌سازد. هیأت حقیقت یاب در باره اتخاذ احتیاطات لازم از سوی نیروهای مسلح اسرائیل در چارچوب سه حمله مشخص نیز بررسی‌هایی انجام داد. در تاریخ ۱۵ ژانویه ۲۰۰۹ میلادی مجتمع دفاتر محلی سازمان امدادرسانی سازمان ملل متحد در غزه (موسوم به آتروا) به وسیله مهمات سنگین و گلوله‌های فسفر سفید هدف گلوله‌باران قرار گرفت. هیأت بر این باور است که این تهاجم بسیار خطرناک بود، زیرا در این مجتمع حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ نفر از غیرنظامیان پناه گرفته بودند و یک منبع بزرگ سوخت نیز در این محل قرار داشت. با آنکه بارها به اسرائیلی‌ها در باره خطراتی که ممکن بود جان غیرنظامیان را تهدید کند، هشدار داده شده بود، اما نظامیان اسرائیلی ساعت‌ها به حملات خود ادامه دادند (بند ۳۸ خلاصه گزارش).

هیأت حقیقت یاب، به این نتیجه رسید که نظامیان اسرائیلی وظیفه خود را در اجرای مقررات حقوق بین‌الملل عرفی مربوط به اتخاذ تدابیر لازم جهت انتخاب ابزارها و روشهای حمله برای

اجتناب از کشته شدن افراد غیر نظامی و ایراد خسارت به اماکن مسکونی غیر نظامی، انجام نداده‌اند (همان). هیأت همچنین به این نتیجه دست یافت که نظامیان اسرائیلی در همان روز به صورت مستقیم و عمدی بیمارستان قدس واقع در شهر غزه و مرکز خودروه‌های امدادی را که در مجاورت آن قرار داشت، با گلوله‌های فسفر سفید هدف حمله قرار دادند که بر اثر آن، آتش‌سوزی گسترده‌ای در محل رخ داد که خاموش کردن آن یک روز کامل طول کشید و بیماران و مجروحان را وحشت زده کرد و بر اثر این حمله، مسؤولان مجبور به تخلیه بیماران و مجروحان از محل شدند.^۱ هیأت حقیقت‌یاب همچنین دریافت که هیچ هشداره‌ای در باره وقوع چنین حمله‌ای از سوی اسرائیلی‌ها صادر نشده است. هیأت این ادعا را که گفته می‌شود از داخل بیمارستان به سوی نیروهای اسرائیلی تیراندازی شده بود، مردود می‌داند و تحقیقات گسترده‌ای در این زمینه انجام داده است (بندهای ۳۹ و ۴۰ خلاصه گزارش).

هیأت حقیقت‌یاب حملات توپخانه‌ای علیه بیمارستان الوفا در شهر غزه را که در آن از گلوله‌های فسفر سفید استفاده شده بود، نیز بررسی نمود. این بیمارستان محل نگهداری و مراقبت از بیمارانی بود که به زمان بسیار طولانی برای مداوا و درمان نیاز داشتند و از جراحات‌های خطرناک رنج می‌بردند. هیأت حقیقت‌یاب به این نتیجه رسیده است که با استناد به اطلاعات جمع‌آوری شده، ممنوعیت حمله به بیمارستان‌های غیر نظامی در هر دو مورد نقض شده است. هیأت، همچنین در تحقیقات خود دریافته است که هشداره‌های صادر شده از طریق اعلامیه‌ها و پیام‌های تلفنی ضبط شده در باره بیمارستان الوفاء نشان می‌دهد که هشداره‌های عمومی و معمولی هیچ فایده‌ای ندارند (بند ۴۰ خلاصه گزارش).

ششم: برنامه‌ریزی و هدف‌گیری عمدی از سوی نیروهای اسرائیلی

هیأت حقیقت‌یاب در باره ۱۱ حادثه‌ای که نظامیان اسرائیلی در آنها به صورت مستقیم غیرنظامیان

۱. به این امر در دیگر گزارشها نیز تصریح شده است. نک:

Interview with John Ging, Director of Gaza Operations, United Nations Relief and Works Agency, in Gaza City, Gaza (Feb. 2, 2009); Peter Beaumont, *UN chief demands investigation into Israeli attack on Gaza Headquarters*, THE GUARDIAN, Jan. 20, 2009, available at <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/20/gaza-israel-ban-ki-moon>. (07.05.2010).

فلسطینی را هدف قرار دادند و به کشته شدن تعدادی منجر شده بود (فصل یازدهم) تحقیقاتی انجام داد. به اعتقاد هیأت، در همه موارد به استثنای یک مورد، هیچ دلیلی مبنی بر اینکه حمله به یک هدف نظامی صورت گرفته باشد، وجود نداشته است. اتفاقات رخ داده در همه حوادث، به جز یک مورد نشان می‌دهد که هیچ هدف نظامی وجود نداشته است تا این حمله توجیه گردد.^۱ نظامیان اسرائیلی در دو حمله اول به منازل شهروندان فلسطینی در منطق سامونی، در جنوب شهر غزه یورش برده و آنها را در یک منزل جمع کرده بودند. اتفاقات بعدی شامل هفت حادثه تیراندازی به سوی غیرنظامیانی بود که تلاش می‌کردند منازل خود را ترک کنند و به مکان‌های امنی پناه ببرند. گاه نیز آنها پرچم‌های سفید در دست اوامر نظامی نیروهای صهیونیست را اجرا می‌کردند. اطلاعات جمع‌آوری شده از سوی هیأت حقیقت‌یاب، حاکی از آن است که نیروهای مسلح اسرائیلی پیش از انجام عملیات در منطقه مورد نظر می‌بایستی با اشخاصی که مورد حمله قرار می‌گرفتند، ارتباط برقرار می‌کردند، یا دست کم آنها را زیر نظر می‌گرفتند تا بفهمند که غیرنظامی هستند یا خیر. نتایج حملات صهیونیست‌ها علیه غیرنظامیان زمانی بحرانی‌تر می‌شد که نیروهای رژیم صهیونیستی اجازه انتقال مجروحان را نمی‌دادند، یا از ورود آمبولانس به محل حمله جلوگیری می‌کردند (بند ۴۳ خلاصه گزارش).

این حوادث نشان می‌دهد که دستورات صادره از سوی نیروهای مسلح اسرائیلی که به غزه یورش بردند، بر استفاده آزادانه از آتش سنگین علیه غیرنظامیان دلالت دارد. هیأت با توجه به اظهارات نظامیان اسرائیلی - که آنها را در دو مجموعه گردآوری کرده است - به دلایل محکمی دست می‌یابد که این نظریه را تأیید می‌کند. هیأت همچنین حادثه دیگری را که در آن یکی از مساجد در هنگام نماز مغرب با گلوله توپ هدف قرار گرفته، بررسی کرده است. در این حادثه پانزده نفر کشته شده‌اند. همچنین حمله‌ای را که در آن از مهمات کشته‌کننده علیه خانواده‌ای که به همراه همسایگان خود در چادر عزاداری حضور داشتند و به کشته شدن ۵ نفر انجامید بررسی کرده است. از نظر هیأت، هر دو حمله تجاوز عمده‌ای به ساکنان غیرنظامی و اهداف غیرنظامی محسوب می‌شود (بندهای ۴۴ و ۴۵ خلاصه گزارش).

۱. این امر در راستای تأیید گزارش دیده‌بان حقوق بشر از وضعیت غزه است. نک:

هیأت با استناد به حوادثی که در باره آنها تحقیق کرده، چنین نتیجه می‌گیرد که رفتار نیروهای مسلح اسرائیلی نقض آشکار کنوانسیون چهارم ژنو بوده و قتل عمد و ایجاد مشکلات شدید برای افراد پناه گرفته به صورت عمدی از جمله این موارد است. این اعمال مسؤولیت کیفری را متوجه افراد ذی‌ربط می‌نماید. هیأت همچنین نتیجه گرفته است که هدف قرار دادن مستقیم و کشتار وحشیانه غیرنظامیان فلسطینی، نقض حق حیات محسوب می‌شود (بند ۴۶ خلاصه گزارش).
حادثه دیگر به گلوله‌باران منزلی مربوط می‌شود که به کشته شدن ۲۲ نفر از اعضای یک خانواده انجامید. نظر اسرائیل در باره این حادثه، این بود که این اتفاق یک اشتباه عملیاتی بوده و هدف اصلی، خانه مجاور این خانه بود که در آن اسلحه انبار شده بود. هیأت با استناد به تحقیقات انجام شده خود در باره این نظر مقامات اسرائیلی در مورد این حادثه تردید جدی دارد و چنین نتیجه گرفته است که اگر این حادثه اشتباهی صورت گرفته نمی‌توان آن را قتل عمد شمرده (بند ۴۷ خلاصه گزارش). در این خصوص، به هر حال مسؤولیت بین‌المللی اسرائیل به علت انجام عمل متخلفانه بین‌المللی مزبور همچنان باقی است (214-215: Reem Salahi).

هفتم: حمله به تأسیسات زیربنایی و صنعتی توسط نیروهای نظامی اسرائیل

هیأت حقیقت‌یاب حوادثی را که به تخریب تأسیسات صنعتی و بخش‌های تولید مواد غذایی و شبکه‌های آب و فاضلاب و نیز منازل انجامیده بود، بررسی کرد (فصل ۱۳) آسیاب البدر، تنها آسیابی است که هنوز در نوار غزه کار می‌کند و در ابتدای عملیات نظامی در ۹ ژانویه ۲۰۰۹ در سلسله حملات هوایی هدف قرار گرفت.^۱ چند روز پیش از این حملات هشدارهای غیرواقعی داده شده بود. هیأت چنین نتیجه‌گیری کرد که تخریب این آسیاب توجیه نظامی نداشت، چرا که طبیعت حمله، به ویژه هدف قرار دادن دقیق دستگاه‌های حساس و مهم نشان می‌دهد که هدف از کارانداختن توان تولیدی این کارخانه بوده است. هیأت از حوادث بررسی شده نتیجه گرفت که در این عملیات، کنوانسیون چهارم ژنو که مربوط به حملات خطرناک است، نقض شده است. به

۱. گزارشهای دیگر نیز مؤید اظهارات هیأت حقیقت‌یاب است. نک:

Doug Struck, *Israeli Siege Leaves Gaza Isolated and Desperate*, WASH. POST FOREIGN SERVICE, Aug. 28, 2006, available at http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/27/AR2006082700768_pf.html (03.05.2010).

باور هیأت، این اقدامات غیرقانونی که استفاده از حملات نظامی در آن توجیهی ندارد، به مثابه جنایت جنگی است. هیأت همچنین نتیجه گرفت که تخریب این آسیاب به منظور محروم ساختن ساکنان غیرنظامی از مایحتاج اولیه شان صورت گرفته است که تجاوز به مقررات بین‌المللی محسوب می‌شود و ممکن است که جنایتی جنگی را باعث شود و علاوه بر آن، حمله به آسیاب، تجاوز به حق دستیابی به غذا و اسباب معیشت است (بند ۵۰ خلاصه گزارش).

گزارش‌ها نشان می‌دهند که مرغداری سید سامح سوافیری در محله الزیتون در جنوب غزه که ۱۰ درصد نیاز تخم مرغ بازار غزه را برآورده می‌کرد، توسط بلدوزرهای اسرائیل با خاک یکسان شد و همه مرغ‌های داخل آن که بالغ بر ۳۱ هزار قطعه بودند، از بین رفتند و مرغداری و وسایل داخل آن از نابود شد. نتیجه‌گیری هیأت حقیقت یاب این بود که این اقدام عمداً بدون هیچ دلیل موجه نظامی صورت گرفته است و همان نتایج قانونی تخریب آسیاب را می‌توان از این عملیات ویرانگر نیز گرفت. نیروهای مسلح صهیونیست همچنین دیواره یکی از منبع‌های آب تصفیه نشده که ۲۰۰ متر مکعب از آب کارخانه تصفیه غزه را تأمین می‌کرد، ویران کردند که مقادیر زیادی از آن در زمین‌های کشاورزی مجاور روانه گردید. شواهد نشان می‌داد که این حمله عمدی بوده است. چاه‌های نمر در جباليا متشکل از دو چاه آب، موتورهای پمپاژ و ژنراتور و انبار سوخت و ساختمان‌ها و تجهیزات مرتبط با این فعالیت همگی با حملات هوایی متعدد در روز اول حمله اسرائیل ویران شده بودند. طبق گزارش هیأت غیرممکن بود که هدفی به بزرگی چاه‌های نمر به اشتباهی مورد حمله قرار گرفته باشد. بنابراین، هیأت نتوانست هیچ دلیل موجه نظامی را برای حمله به این چاه‌ها پیدا کند و اعلام کرد که هیچ نشانه‌ای مبنی بر اینکه گروه‌های مسلح فلسطینی از این چاه‌ها برای مقاصد خود استفاده می‌کرده‌اند، وجود ندارد. هیأت می‌گوید: حق دستیابی به آب شرب، بخشی از حق دستیابی به غذای کافی است که همان نتیجه‌گیری‌های قانونی آسیاب بدر را می‌توان از این حملات نیز گرفت (بندهای ۵۱ و ۵۲ خلاصه گزارش).

هیأت در خلال دیدار از غزه، میزان تخریب ساختمان‌های مسکونی را از طریق حملات هوایی و شلیک خمپاره، حملات موشکی، عملیات تخریب به وسیله بلدوزرها و بسته‌های انفجاری مشاهده کرد. در بعضی موارد محله‌های مسکونی هدف بمباران هوایی قرار گرفته است و نیروهای زمینی اسرائیل نیز در زمین آنها را با خمپاره هدف قرار داده‌اند. در موارد دیگر، حقایقی که از سوی هیأت حقیقت یاب جمع‌آوری شده است، قویاً بر این امر تأکید می‌کند که تخریب خانه‌ها در

حالی صورت گرفته است که هیچ نشانه‌ای از درگیری‌های گروه‌های مسلح فلسطینی یا دیگر عملیات نظامی وجود ندارد.

با گردآوری نتایج به دست آمده از تلاش‌های هیأت حقیقت‌یاب در منطقه و نیز تصاویر دریافتی از ماهواره‌ها با استفاده از برنامه وابسته به کالج آموزشی و پژوهشی سازمان ملل و نیز اظهارات منتشر شده نظامیان اسرائیلی، هیأت به این نتیجه می‌رسد که علاوه بر تخریب گسترده منازل که پیشروی نیروهای مسلح اسرائیل آن را اقتضا می‌کرد، این نیروها در سه روز آخر حضور در شهر غزه و با آنکه می‌دانستند به زودی آن را ترک می‌کنند، موج دیگری از تخریب‌های هدفمند را در پیش گرفتند و طی آن به تأسیسات شهری آسیب فراوان رساندند. رفتار نیروهای مسلح اسرائیل در این زمینه، تجاوز به مقررات و اقدامی خطرناک بود که در چارچوب "تخریب گسترده اموال بدون وجود ضرورت نظامی، به شکل غیرقانونی و افراطی" صورت گرفته است. نیروهای نظامی اسرائیل حق خانواده‌ها در داشتن زندگی مناسب را پایمال کرده‌اند (بند ۵۳ خلاصه گزارش).

حملات صورت گرفته به تأسیسات صنعتی و شبکه‌های زیربنایی فعال در امر تولید غذا و آبرسانی از سوی این هیأت بررسی گردید. این حملات بخشی از ویرانگری‌های گسترده‌ای است که شامل تخریب کارخانه عطا ابو جده (تنها کارخانه سیمان در غزه)، کارخانه عطا ابو جده (کارخانه بتون آرمه)، مرغداری‌های دیگر و کارخانه‌های غذایی و نوشیدنی وابسته به گروه الوادیه است. حوادثی که هیأت حقیقت‌یاب در باره آن تحقیق کرده، نشان می‌دهد که نیروهای نظامی اسرائیل برای هدف قرار دادن مراکز صنعتی و شبکه‌های آبرسانی، سیاست هدفمند و برنامه‌ریزی شده‌ای را دنبال کرده‌اند (بند ۵۴ خلاصه گزارش).

بند دوم: تأملی در اقدامات گروه‌های مسلح فلسطینی در مقابله با نیروهای نظامی اسرائیلی

هیأت حقیقت‌یاب در باره احتمال اینکه آیا گروه‌های مسلح فلسطینی تعهدات خود را برای حفظ جان غیرنظامیان در غزه در برابر خطرات ناشی از عملیات نظامی انجام داده‌اند یا نه، تحقیقات و بررسی‌هایی انجام داد (فصل هشتم).

هیأت برای این منظور با شماری از افراد گفت و گو کرد که بسیاری از آنها در سخن گفتن در باره فعالیت‌های گروه‌های مسلح تردید داشتند. بر اساس اطلاعات به دست آمده، هیأت اعتقاد

داشت که اعضای گروه‌های مسلح در اثنای عملیات نظامی در مناطق مسکونی نیز حضور داشتند و گاهی موشک‌هایی از نزدیکی این مناطق شلیک شده است. این احتمال نیز وجود دارد که مبارزان فلسطینی در بیشتر اوقات خود را از ساکنان غیرنظامی منطقه متمایز نساخته باشند، اما هیأت حقیقت یاب دلایلی که این ادعا را تأیید کند که مقامات غزه یا گروه‌های مسلح فلسطینی از بیمارستان‌ها به عنوان سپری برای فعالیت‌های خود استفاده کرده یا از خودروهای امدادی برای نقل و انتقال رزمندگان یا برای اهداف نظامی استفاده کرده باشند، نیافته است. با استناد به تحقیقاتی که هیأت انجام داده و با توجه به بیانیه‌های صادر شده از سوی مسؤولان سازمان ملل، هیأت حقیقت یاب این موضوع را بعید می‌داند که گروه‌های مسلح فلسطینی فعالیت‌های نظامی خود را از ساختمان‌های سازمان ملل - که به عنوان پناهگاه در اثنای عملیات نظامی از آن استفاده می‌شود - انجام داده باشند، اما این احتمال وجود دارد که گروه‌های مسلح فلسطینی در نزدیکی تأسیسات وابسته به سازمان ملل و بیمارستان‌ها، فعالیت‌هایی داشته‌اند. این نکته نیز باید مد نظر قرار گیرد که فعالیت نظامی در مناطق مسکونی به ذات خود نقض حقوق بین‌الملل به شمار نمی‌آید، اما ممکن است گروه‌های مسلح فلسطینی به هنگام انجام حملات از نزدیکی ساختمان‌های مسکونی و غیرنظامی یا ساختمان‌هایی که از مصونیت برخوردارند، غیرنظامیان را به صورت غیرضروری با خطراتی مواجه ساخته باشند (بند ۳۶ خلاصه گزارش).

مبحث چهارم: ارزیابی گزارش هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر در مورد غزه

بررسی نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه توسط رژیم اسرائیل در غزه و سرزمینهای اشغالی و واکنش در قبال آن، بخش مهمی از فعالیتها و مصوبات شورای حقوق بشر را به خود اختصاص داده است. در واقع، جدای از اجلاسهای عادی، محور اکثر اجلاسهای ویژه شورا نیز بررسی نقض حقوق بشر توسط اسرائیل بوده است. شورای حقوق بشر آیین رسیدگی کشوری را که در زمان حیات کمیسیون حقوق بشر شکل گرفته بود، ابتدا فقط در مورد اسرائیل ابقا نمود و بدین وسیله نشان داد که اسرائیل گوی سبقت را از تمام کشورهای ناقض حقوق بشر ربوده است و به هیچ وجه نمی‌توان آن کشور را حتی برای زمانی کوتاه از دایره نظارت بین‌المللی مستقیم خارج نمود. بر این اساس بود که در اولین اجلاس شورا در ژوئن ۲۰۰۶ تنها قطعنامه‌ای که به اقدامات غیرانسانی کشوری خاص اختصاص یافت، به رژیم اشغالگر قدس تخصیص داده شد. متعاقباً شورای حقوق بشر از گزارشگران ویژه خود درخواست نمود که نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه توسط

اسرائیل در فلسطین اشغالی را بررسی و گزارش کنند. تشکیل کمیسیون تحقیق در مورد کشتار هدفمند غیرنظامیان توسط اسرائیل در لبنان، و تعیین سلاح‌های مورد استفاده توسط این رژیم و آثار مرگبار این سلاح‌ها در ژوئیه ۲۰۰۶ مورد تصویب شورا قرار گرفت.

مصوبات شورای حقوق بشر علیه رژیم اشغالگر قدس در اجلاس‌های عادی و فوق‌العاده نشان می‌دهد که دموکراتیزه شدن یک نهاد بین‌المللی و توزیع منصفانه جغرافیایی کرسی‌های آن، می‌تواند مسیر تصمیم‌گیری در مورد هر دولتی را هموار سازد. اگر چه «بان کی مون»، دبیرکل سازمان ملل متحد در اواخر سال ۲۰۰۶ با ابراز نگرانی از این امر که شورای حقوق بشر به طور ویژه بر مخاصمه اعراب و اسرائیل تمرکز یافته است به شورا هشدار داد که این امر نباید باعث غفلت از دیگر وقایع بین‌المللی شود، ولی واقعیت مسلم آن است که در میان دولتهای ناقص حقوق بشر و حقوق بشردوستانه اسرائیل در رأس قرار گرفته است و مقابله با اقدامات غیرانسانی اسرائیل می‌تواند اعتبار بین‌المللی شورای حقوق بشر را اعتلا بخشد و دولتهای دیگر را نسبت به عواقب اقدامات ضدحقوق بشری خود بیمتاک سازد.

همان گونه که ملاحظه شد، هیأت حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد پس از بررسی‌ها و کارشناسی‌های بسیار دقیق احراز نمود که اسرائیل با محاصره و حمله به غزه، حمله مستقیم و عامدانه به مناطق و اشخاص غیرنظامی، استفاده از سلاحهای ممنوعه و به ویژه سلاحهای حاوی فسفر سفید، استفاده از غیرنظامیان فلسطینی به عنوان سپر انسانی، محروم ساختن غیرنظامیان از آزادی رفت و آمد و بازداشت غیرقانونی آنان، تعهدات بین‌المللی خویش را نقض کرده و مرتکب جرایم جنگی شده است (U.N. Doc. A/HRC/12/48, Sept. 15, 2009: 82-284, paras: 311-336). این هیأت در مورد راهکارهای طرح و اجرای مسؤولیت اسرائیل به لحاظ نقض حقوق بشر و حقوق بشردوستانه علیه فلسطینیان، در صفحات پایانی گزارش خویش اعلام داشت:

صلاحیت جهانی ابزاری بالقوه مؤثر و کارآمد، جهت اجرای حقوق بشردوستانه بین‌المللی و حقوق بین‌الملل بشر در راستای جلوگیری از بی‌کیفری و اعتلای مسؤولیت (پاسخگویی) بین‌المللی است. در چارچوب عدم تمایل فزاینده اسرائیل برای آغاز رسیدگی‌های کیفری در مورد اقدامات نظامیان خویش در سرزمین اشغالی فلسطین که با استانداردهای بین‌المللی منطبق باشد و تا زمانی که اعمال صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی نسبت به جرایم بین‌المللی ارتكابی در سرزمین‌های اشغالی فلسطین و از جمله غزه محرز نشده است، این هیأت از توسل به اصل صلاحیت

جهانی جهت تحقیق در مورد نقض‌های فاحش کنوانسیون چهارم ژنو و جلوگیری از بی‌کیفری و اعتلای مسؤولیت (پاسخگویی) بین‌المللی حمایت می‌کند (ibid, 399, para.1857). موضوعی که بر اساس گزارش هیأت حقیقت‌یاب سازمان ملل متحد در مورد غزه، محرز به نظر می‌رسد، آن است که با توجه به ارتکاب جرایم جنگی مختلف توسط نیروهای اسرائیلی در جنگ ۲۲ روزه غزه، عدم تعقیب متهمان در دادگاههای داخلی اسرائیل، عدم عضویت اسرائیل در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی و بعید بودن امکان ارجاع این وضعیت توسط شورای امنیت به دیوان و یا ایجاد یک دادگاه کیفری اختصاصی توسط شورای امنیت برای این منظور، دادگاههای داخلی سایر دولتها می‌توانند متهمان به ارتکاب جرایم جنگی در نوار غزه را بر اساس اصل صلاحیت جهانی تحت تعقیب قرار دهند.^۱

نتیجه‌گیری

مفاد گزارش ۱۵ سپتامبر ۲۰۰۹ هیأت حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد حکایت از آن دارد که دقت شایان توجهی صورت گرفته تا اقدامات صورت گرفته در نوار غزه به عنوان اعمال مجرمانه احراز گردد. هیأت شورای حقوق بشر مانند مرجعی قضایی جهت احراز قضایی عناصر مادی و معنوی اعمال مجرمانه به تحقیق پرداخت. جایی که ادعا شده این عمل خاص، نقض فاحش کنوانسیون چهارم ژنو بوده و طبق اسناد بین‌المللی جرم جنگی تلقی می‌شود، هیأت تلاش کرده با دقتی فراتر از شک معقول به احراز عناصر مادی و معنوی جرایم پردازد.^۲ بنابراین، گزارشی که هیأت حقیقت‌یاب فراهم کرده است، به هیچ وجه یک خطابه و بیانیه سیاسی محسوب نمی‌شود، بلکه دارای ارزشی است که می‌تواند مورد استناد مراجع بین‌المللی و حتی داخلی قرار گیرد. تأیید این گزارش توسط شورای حقوق بشر و نیز تصویب آن توسط مجمع عمومی سازمان

۱. برای مطالعه بیشتر نک: سیدقاسم زمانی، ۱۳۸۸، صص ۱۰۳-۱۲۹؛ همچنین نک:

M. Cherif Bassiouni, Commemorative Piece: 50th Anniversary Commemorative Essay: Perspectives on International Criminal Justice, 50 Virginia Journal of International Law (2010), pp. 269-323.

۲. هیأت حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر در تهیه و تکمیل گزارش خویش برای اصل برائت اهمیت زیادی قائل شده است. از این رو، نتیجه‌گیری‌های گزارش به هیچ وجه، محل این اصل نیست. در نتیجه‌گیری‌ها همچنین سعی نشده است هویت افرادی که جنایات را مرتکب شده‌اند، ذکر گردد؛ مضاف بر آنکه هیأت ادعایی در این باره ندارد که همه نظراتش به عنوان دلیلی قاطع برای اجرا در محاکم کیفری پذیرفته گردد.

ملل متحد نشان داد که این گزارش در مورد احراز جنایات ارتكابی اسرائیل در جنگ ۲۲ روزه غزه از اعتبار بالایی برخوردار است. هر چند گزارش هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد به علت اصل موازنه قدرت و استظهار رژیم اشغالگر قدس به حمایت اعضای دائم شورای امنیت، تاکنون نتوانسته است برای قربانیان غزه جبران خسارات واقعی شان را به همراه آورد،^۱ اما به نظر می‌رسد که این گزارش می‌تواند جبران معنوی دردها و آلام پایان‌ناپذیر قربانیان این فاجعه انسانی محسوب شود.

اقدامات بعدی اسرائیل و به ویژه حمله اخیر نیروهای این رژیم به کاروان آزادی حامل کمک‌های بشردوستانه به غزه،^۲ بار دیگر نشان داد که جامعه بین‌المللی نباید به صرف صدور گزارش‌های بین‌المللی در مورد جنایات اسرائیل بسنده کند. بدیهی است که اگر ستاره بخت سیاست آپارتاید و نژادپرستی در آفریقای جنوبی بعد از چندین دهه مبارزه همه‌جانبه جامعه بین‌المللی رو به افول نهاد،^۳ تلاش هماهنگ جامعه جهانی نیز می‌تواند رژیم اسرائیل را به اعراض از سیاست‌های ددمشانه و غیرانسانی خویش وادار سازد. گزارش هیأت حقیقت یاب شورای حقوق بشر

۱. در داخل اسرائیل توجه چندانی به گزارش گلدستون نشده و این گزارش تأثیر چندانی بر سیاست‌های اسرائیل نیز نداشته است. اوباما، رئیس جمهور ایالات متحد آمریکا نیز هیچ‌گونه فشاری بر اسرائیل برای توجه به گزارش هیأت حقیقت یاب سازمان ملل متحد وارد نساخته است. رک:

David Kaye, The Goldstone Report, ASIL Insight, October 1, 2009, Volume 13, Issue 16.

۲. نیروهای نظامی اسرائیل در ۳۱ می ۲۰۱۰ (۱۳۸۹/۳/۱۰) با حمله به ناوگان آزادی موجب کشته شدن ۱۰ نفر و زخمی شدن حدود ۵۰ نفر از سرنشینان این ناوگان شدند؛ اقدامی که وزیر خارجه ترکیه آن را اقدامی جنایتکارانه خواند و در مقابل، سخنگوی نخست وزیر اسرائیل آن را اقدامی در راستای حق بر محاصره قلمداد کرد. این ناوگان مشتمل بر شش کشتی به همراه ۶۶۳ سرنشین از ۳۷ تابعیت مختلف و حامل کمک‌های بشردوستانه برای مردم غزه بوده است. رئیس شورای امنیت، طی بیانیه‌ای در اول ژوئن ۲۰۱۰ از عملیات نظامی اسرائیل علیه کشتی‌های حامل کمک‌های بشردوستانه برای غزه اظهار تأسف نمود و آزادی فوری افراد بازداشت‌شده را خواستار شد. رئیس شورای امنیت، همچنین خواستار تحقیق فوری، بیطرفانه، اعتمادساز و شفاف در مورد این واقعه شد.

۳. برگزاری مسابقات جام جهانی فوتبال در این کشور در ژوئن ۲۰۱۰ (خرداد ماه ۱۳۸۹) به نوعی دلجویی از قاره‌ای است که سالها از سیاست تبعیض نژادی و آپارتاید رنج کشیده و به همت جامعه جهانی دو دهه است که از این بند رسته است.

سازمان ملل متحد در مورد قربانیان جنایات اسرائیل در نوار غزه می توانست سرآغازی بر این واقعیت خجسته باشد.

فهرست منابع

فارسی

- بیگدلی، سعید. (۱۳۸۹). **ابعاد حقوقی جنگ اسرائیل علیه غزه**، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.
- اخوان خرازیان. مهناز. (۱۳۸۸). «اعمال حقوق بشر دوستانه در مخاصمه اخیر نوار غزه»، **مجله حقوقی بین المللی**، ش ۴۰.
- حسینی اکبرنژاد، حوریه. (۱۳۸۸). «جنگ علیه حقوق جنگ: ارزیابی نبرد ۲۲ روزه غزه از نگاه حقوق بین الملل بشردوستانه، **مجله حقوقی بین المللی**، ش ۴۰.
- حسینی اکبرنژاد. هاله. (۱۳۸۸). «جنگ علیه حقوق انسانها: نقض تعهد رعایت حقوق بشر در جنگ ۲۲ روزه غزه»، **مجله حقوقی بین المللی**، ش ۴۰، صص ۱۳-۴۱.
- زمانی، سیدقاسم. (۱۳۸۱). **حقوق بشردوستانه بین المللی، اشغال سرزمینهای ایران در جنگ تحمیلی**، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهردانش.
- _____ (۱۳۸۸). «راهکار تعقیب متهمان به جنایات جنگی در غزه بر اساس گزارش گلدستون: صلاحیت جهانی»، **مجله پژوهش های حقوقی**، ش ۱۵، صص ۱۰۳-۱۲۹.
- _____ (۱۳۸۵). «نظارت جهانی بر اجرای حقوق بشر: از کمیسیون تا شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد»، **مجله پژوهشهای حقوقی**، ش ۹، صص ۳۱۵-۲۹۵.
- شهبازی. آرامش. (۱۳۸۸). «ارزیابی گزارش دیدبان حقوق بشر. (۲۰۰۹). در مورد استفاده رژیم صهیونیستی از فسفر سفید علیه مردم غزه از منظر حقوق بین الملل، **مجله حقوقی بین المللی**»، ش ۴۰، صص ۷۱-۹۷.
- _____ (بی تا). «چالشهای مفهوم رزمنده در حقوق بشردوستانه بین المللی در عصر مبارزه با تروریسم»، **مجله پژوهشهای حقوقی**، ش ۱۴، صص ۱۱۹-۱۵۴.

- فاطمی. کامبیز. (۱۳۸۸). درگیری‌های ۲۰۰۹ - ۲۰۰۸ غزه از منظر حقوق مخاصمات مسلحانه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی.
- فالک. ریچارد: «چرا گزارش گلدستون با اهمیت است؟»، خبرگزاری فارس، گزارش بین‌الملل، ش ۸۸۰۷۲۵۰۸۸۰، ۱۳۸۸/۷/۲۵.
- فلک. دیتر (ویراستار). (۱۳۸۷). حقوق بشردوستانه در مخاصمات مسلحانه، با اهتمام و ویرایش سیدقاسم زمانی و نادر ساعد، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهرداری و هنرکز. ژان ماری، و لوئیس دوسوالدبک. (۱۳۸۷). حقوق بین‌المللی بشردوستانه عرفی، ترجمه کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و قوه قضائیه، ویرایش کتایون حسین‌نژاد و پوریا عسکری، مجمع علمی و فرهنگی مجلد.

انگلیسی

- Bassiouni. M. Cherif, Commemorative Piece: 50th Anniversary Commemorative Essay: Perspectives on International Criminal Justice, 50 Virginia Journal of International Law (2010), pp. 269-323.
- Greenberg. Hanan, *IDF to Give Better Warnings Before Attacks*, YNET, July 29, 2009, available at <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3753851,00.html> (06.05.2010).
- <http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/f6c8b9fee14a77fdc125641e0052b079>.
- Human Shields: Legal Background, B'TSELEM, available at http://www.btselem.org/english/human_shields/legal_background.asp.

- Interview with John Ging, Director of Gaza Operations, United Nations Relief and Works Agency, in Gaza City, Gaza (Feb. 2, 2009); Peter Beaumont, *UN chief demands investigation into Israeli attack on Gaza Headquarters*, THE GUARDIAN, Jan. 20, 2009, available at <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/20/gaza-israel-ban-ki-moon>.(07.05.2010).
- *Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict*, UN HUMAN RIGHTS COUNCIL, available at <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/FactFindingMission.htm>.
- Salahi. Reem, *Israel's War Crimes: A First Hand Account of Israel's Attacks on Palestinian Civilians and Civilian Infrastructure*, 36 Rutgers Law Record, 2009.
- Struck. Doug, *Israeli Siege Leaves Gaza Isolated and Desperate*, WASH. POST FOREIGN SERVICE, Aug. 28, 2006, available at http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/08/27/AR2006082700768_pf.html(03.05.2010).
- U.N. Hum. Rts. Council, United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, *Report: Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories*, U.N. Doc. A/HRC/12/48 (Sept. 15 2009), available at http://www2.ohchr.org/English/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf.
- U.N. Hum. Rts. Council, United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, *Report: Human Rights in Palestine and Other*

- Occupied Arab Territories*, U.N. Doc. A/HRC/12/48 (ADVANCE 1), 23 September 2009.
- U.N. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Field Update on Gaza from the Humanitarian Coordinator*, Jan. 16, 2009, available at http://www.ochaopt.org/gazacrisis/admin/output/files/ocha_opt_gaza_humanitarian_situation_report_2009_01_16_english.pdf (05.05.2010)
 - See REUTERS UK, *FACTBOX-Developments in Gaza fighting*, Jan. 17, 2009, available at <http://uk.reuters.com/article/UKNews1/idUKTRE50F27120090117?pageNumber=1&virtualBrandChannel=0>(05.05.2010).
 - Human Rights Watch, *Indiscriminate Fire*, Jun. 30, 2007, available at <http://www.hrw.org/en/node/10911/section/5>.(03.05.2010).
 - Palestinian Centre for Human Rights, Press Release, Mar. 12, 2009, available at <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/36-2009.html>.(05.05.2010).
 - Kaye. David, *The Goldstone Report*, ASIL Insight, October 1, 2009, Volume 13, Issue 29.
 - Bell. Bethany, *Who Can Probe Gaza War Crimes Claims?*, BBC, Feb. 18, 2009, available at http://news.bbc.co.uk/go/pt/fr/-/2/hi/middle_east/7896372.stm. (05.05.2010)
 - Human Rights Commission, Report on the sixty-second session, 13-27 March 2006, E/2006/23, E/CN.4/2006/122.